

1 Срещу кого може да се образува производство по несъстоятелност?

Правната уредба на производството по несъстоятелност в Република България не е обособена в отделен, самостоятелен закон. Общите разпоредби, регламентиращи производството по несъстоятелност, са включени в Търговския закон, Глава „Несъстоятелност“, а специалните разпоредби, уреждащи производствата по несъстоятелност на банки и застрахователи се съдържат в Закона за банковата несъстоятелност и Кодекса за застраховането.

Производството по несъстоятелност се открива за търговец, който е неплатежоспособен. Освен при неплатежоспособност, производство по несъстоятелност се открива и при свръхзадълженост на дружество с ограничена отговорност, акционерно дружество или командитно дружество с акции.

Производството по несъстоятелност се открива и за лице, което прикрива търговска дейност чрез неплатежоспособен длъжник. Едновременно с откриването на производството по несъстоятелност за търговското дружество се смята за открито и производството по несъстоятелност за неограничено отговорния му съдружник.

Производството по несъстоятелност се открива и за починал или за заличен в Търговския регистър едноличен търговец, ако преди смъртта, съответно преди заличаването, той е бил неплатежоспособен. Производството по несъстоятелност се открива и за починал или заличен в Търговския регистър неограничено отговорен съдружник. Искането за откриване на производството по несъстоятелност може да бъде направено в едногодишен срок от смъртта, съответно от заличаването в Търговския регистър.

Производството по несъстоятелност се открива и за неплатежоспособно търговско дружество в ликвидация. Производството по несъстоятелност на банка и застраховател се извършва по ред, определен в отделен закон.

Отношенията, свързани с неплатежоспособността на търговец - публично предприятие, което упражнява държавен монопол или е създадено с особен закон, също се уреждат с отделен закон. Не се открива производство по несъстоятелност за търговец - публично предприятие, което упражнява държавен монопол или е създадено с особен закон.

В българското законодателство производство по несъстоятелност на физически лица не е предвидено, освен в качеството им на еднолични търговци.

Българският съд може да открие спомагателно производство по несъстоятелност за търговец, който е обявен в несъстоятелност от чуждестранен съд, ако той притежава значително имущество на територията на Република България.

2 Какви са условията за образуване на производство по несъстоятелност?

Предпоставките за откриване на производството по несъстоятелност, които са общи за всички видове търговци, са следните:

1/ Длъжникът да е търговец.

Освен за търговец, производство по несъстоятелност може да бъде открито и за лице, което прикрива търговска дейност чрез неплатежоспособен длъжник, за неограничено отговорен съдружник, включително и за починал и за заличен неограничено отговорен съдружник, както и за починал и за заличен едноличен търговец.

Разпоредбата на чл. 612 от Търговския закон предвижда, че производство по несъстоятелност не се открива за търговец – публично предприятие, което упражнява държавен монопол или е създадено с особен закон.

2/ Молбата да е подадена от някое от лицата, посочени в чл. 625 от Търговския закон, съответно от лицата по чл. 742, ал. 2 от същия закон, а именно: длъжника, съответно ликвидатора или кредитор на длъжника по търговска сделка, Националната агенция за приходите /за публичноправно задължение към държавата или общините, свързано с търговската дейност на длъжника или задължение по частно държавно вземане/, от Изпълнителната агенция "Главна инспекция по труда" при изискуеми и неизпълнени за повече от два месеца задължения за трудови възнаграждения към най-малко една трета от работниците и служителите на търговеца, както и член на управителния орган на търговското дружество /при свръхзадълженост/.

Длъжник, който стане неплатежоспособен или свръхзадължен, е длъжен в 30-дневен срок да поиска откриване на производство по несъстоятелност. Ако той е едноличен търговец, молбата се подава от него или от негов наследник. Ако длъжникът е търговско дружество, молбата се подава от орган на управление, неограничено отговорен съдружник или представител, съответно ликвидатор. В тези случаи към молбата следва да бъдат приложени:

- препис от последния заверен от регистриран одитор годишен финансов отчет и баланс към датата на подаване на молбата, ако законът задължава търговецът да ги съставя;
- опис и оценка на активите и пасивите към датата на подаване на молбата;
- списък на кредиторите с посочване на адресите, вида, размера и обезпеченията на вземанията им;
- опис на личното имущество и имуществото съпружеска имуществена общност - за едноличния търговец и неограничено отговорния съдружник;
- доказателства за уведомяване на Националната агенция за приходите за образуването на производството по несъстоятелност;
- изрично пълномощно, ако молбата се подава от пълномощник.

В случай, че молбата е подадена от кредитор или от Изпълнителната агенция "Главна инспекция по труда", към нея те следва да представят всички доказателства за вземането си и за твърдяната неплатежоспособност на длъжника, с които разполагат. Кредитирът представя и документ за внесена държавна такса, а също така и доказателства за уведомяване на Националната агенция за приходите за образуването на производството по несъстоятелност.

3/ Да е налице изискуемо:

- парично задължение на длъжника, отнасящо до или породено от търговска сделка, включително нейната действителност, изпълнение, неизпълнение, прекратяване, унищожаване и разваляне или последиците от прекратяването й;
- или публичноправно задължение към държавата и общините, свързано с търговската му дейност;
- или задължение по частно държавно вземане;

- или задължение за изплащане на трудови възнаграждения към най-малко една трета от работниците и служителите, което не е изпълнено повече от два месеца.

Търговски са сделките, сключени от търговеца, които са свързани с упражняването от него занятие, както и тези, изрично изброени в чл. 1, ал. 1 от Търговския закон /покупка на стоки или други вещи с цел препродажба в първоначален, преработен или обработен вид; продажба на стоки от собствено производство; покупка на ценни книги с цел продажба; търговско представителство и посредничество; комисионни, спедиционни и превозни сделки; застрахователни сделки; банкови и валутни сделки; менителници, записи на заповед и чекове; складови сделки; лицензионни сделки; стоков контрол; сделки с интелектуална собственост; хотелиерски, туристически, рекламни, информационни, програмни, импресарски или други услуги; покупка, строеж или обзавеждане на недвижими имоти с цел продажба; лизинг/, независимо от качеството на лицата, които ги извършват. При съмнение се смята, че извършената от търговеца сделка е свързана с неговото занятие.

Видовете публичноправни задължения към държавата и общините са установени в Данъчно-осигурителния процесуален кодекс /чл.162, ал. 2/ и са следните:

- данъци, включително акцизи, както и митни сборове, задължителни осигурителни вноски и други вноски за бюджета;
- други вноски, установени по основание и размер със закон;
- държавни и общински такси, установени по основание със закон;
- незаконосъобразно извършени осигурителни разходи;
- паричната равностойност на вещи, отнети в полза на държавата, глоби и имуществени санкции, конфискации и отнемане на парични средства в полза на държавата;
- по влезли в сила присъди, решения и определения на съдилищата за публични вземания в полза на държавата или общините, както и решения на Европейската комисия за възстановяване на неправомерно предоставена държавна помощ;
- по влезли в сила наказателни постановления;
- недължимо платените и надплатените суми, както и неправомерно получените или неправомерно усвоените средства по проекти, финансирани от предприєдинителните финансови инструменти, оперативните програми, Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, европейските земеделски фондове и Европейския фонд за рибарството, Инструмента Шенген и Преходния финансов инструмент, включително от свързаното с тях национално съфинансиране, които възникват въз основа на административен акт, както и глобите и другите парични санкции, предвидени в националното законодателство и в правото на Европейския съюз;
- лихвите за горепосочените вземания.

Публични вземания са и тези на бюджета на Европейския съюз по решения на Европейската комисия, Съвета на Европейския съюз, Съда на Европейските общности и Европейската централна банка, с които се налагат парични задължения, подлежащи на изпълнение на основание чл. 256 от Договора за създаване на Европейската общност, както и вземанията на държавите - членки на Европейския съюз, по влезли в сила решения за конфискация или отнемане на парични средства, за паричната равностойност на конфискувано или отнето имущество, а също така и по решения за налагане на финансови санкции, постановени в държави - членки на Европейския съюз, когато са признати и подлежат на изпълнение в Република България.

Независимо от това дали се касае за задължение по търговска сделка или за такова от публичен характер, следва да бъде установено, че същото е възникнало валидно и съществува към момента на произнасяне на съда по молбата за откриване на производство по несъстоятелност.

4/ Производството по несъстоятелност се открива за търговец, който е неплатежоспособен. Освен при неплатежоспособност, производство по несъстоятелност се открива и при свръхзадълженост на дружество с ограничена отговорност, акционерно дружество или командитно дружество с акции. Неплатежоспособността и свръхзадължеността са обективни фактически състояния, легални дефиниции за които са установени в Търговския закон.

Неплатежоспособен е търговецът, който не е в състояние да изпълни:

- свое изискуемо задължение, което има паричен характер, породено е от или се отнася до търговска сделка, включително нейната действителност, изпълнение, неизпълнение, прекратяване, унищожаване и разваляне или последиците от прекратяването ѝ;
- свое публичноправно задължение към държавата и общините, свързани с търговската му дейност;
- свое задължение по частно държавно вземане
- или задължение за изплащане на трудови възнаграждения към най-малко една трета от работниците и служителите, което не е изпълнено повече от два месеца.

Предполага се, че търговецът не е в състояние да изпълни изискуемо задължение, посочено в първата хипотеза, ако преди подаване на молбата за откриване на производството по несъстоятелност не е заявил за обявяване в Търговския регистър годишните си финансови отчети за последните три години.

Неплатежоспособността се предполага, когато длъжникът е спрял плащанията, като спиране на плащанията е налице и когато длъжникът е платил изцяло или частично вземания на определени кредитори. Неплатежоспособността се предполага също така, ако по изпълнително производство, образувано за изпълнение на влязъл в сила акт на кредитора, подал молба за образуване на производство по несъстоятелност, вземането е останало изцяло или частично неудовлетворено в рамките на 6 месеца след получаване на поканата или на съобщението за доброволно изпълнение.

Свръхзадължено е търговското дружество, ако неговото имущество не е достатъчно, за да покрие паричните му задължения.

5/ Затрудненията на длъжника да не са временни, а състоянието на неплатежоспособност, респективно свръхзадълженост да е обективно и трайно.

Съд по несъстоятелността е окръжният съд по седалището на търговеца към момента на подаване на молбата за откриване на производство по несъстоятелност. Молба за откриване на производство по несъстоятелност, подадена от длъжник, съответно от ликвидатор, се разглежда от съда незабавно в закрито заседание, като се обявява в Търговския регистър. Молбата за откриване на производство по несъстоятелност, подадена от кредитор, се разглежда от съда в заседание при закрити врата с призоваване на длъжника и молителя, най-късно в 14-дневен срок от подаването ѝ. Съдът спира делото по подадена от длъжник, съответно ликвидатор молба за откриване на производство по несъстоятелност, ако до датата на постановяване на решение по него кредитор подаде молба за откриване на производство по несъстоятелност. До приключване на първото заседание по делото, образувано по молба на кредитор, в производството могат да се присъединяват и други кредитори, да правят възражения и да представят писмени доказателства. Съдът образува делото в деня на подаването на молбата и го обявява за решаване най-късно в тримесечен срок от образуването му.

Преди да постанови решението си по молбата за откриване на производство по несъстоятелност, ако това се налага за запазване имуществото на длъжника, по искане на кредитор или служебно съдът по несъстоятелността може да постанови следните предварителни и обезпечителни мерки:

- да назначи предварително временен синдик;

- да допусне обезпечение чрез налагане на заповор, възбрана или други обезпечителни мерки;
- да постанови спиране на изпълнителните дела срещу имуществото на длъжника, с изключение на изпълнителните дела, образувани по Данъчно-осигурителния процесуален кодекс;
- да допусне предвидените в закона мерки, които обезпечават наличното имущество на длъжника;
- да разпорежи запечатване на помещения, оборудване, превозни средства и други, в които се съхраняват вещи на длъжника, с изключение на обитаеми жилища и помещения, необходими за продължаване на дейността на длъжника или за съхраняване на подлежащи на бързо разваляне вещи.

Когато искането за налагане на мерките е направено от кредитор, съдът ги налага, ако молбата на кредитора е подкрепена с убедителни писмени доказателства, и/или ако бъде представено обезпечение в определения от съда размер за компенсиране на нанесените на длъжника вреди, в случай, че не се установи, че длъжникът е неплатежоспособен, съответно свръхзадължен. Наложените обезпечителни мерки ползват всички кредитори на несъстоятелността, като съдът може да ги отмени, ако тяхното продължаване не е наложително с оглед на постигане целите на обезпечаването.

Определението за постановяване на мерките се съобщава на лицето, по отношение на което са наложени, и на лицето, което е поискало налагането им и подлежи на незабавно изпълнение и на обжалване в 7-дневен срок от получаване на съобщението, като обжалването не спира изпълнението му. Обезпечителните мерки се смятат за отменени, когато с влязло в сила решение молбата за откриване на производството по несъстоятелност бъде отхвърлена. Наложените обезпечителни мерки имат действие до датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност.

Когато констатира неплатежоспособност, съответно свръхзадълженост, съдът с решението си по чл. 630, ал. 1 от Търговския закон обявява неплатежоспособността, съответно свръхзадължеността и определя началната й дата, открива производството по несъстоятелност, назначава временен синдик, допуска обезпечение чрез налагане на заповор, възбрана или други обезпечителни мерки, определя датата на първото събрание на кредиторите не по-късно от един месец от постановяване на решението.

Когато е очевидно, че продължаването на дейността би увредило масата на несъстоятелността, съдът по искане на длъжника, съответно на ликвидатора, синдика, Националната агенция за приходите или кредитор, може с решение по чл. 630, ал. 2 от Търговския закон да обяви длъжника в несъстоятелност и да прекрати дейността му едновременно с решението за откриване на производството по несъстоятелност или по-късно, но преди да е изтекъл срокът за предлагане на план за оздравяване. При вземане на решения за откриване на производство по несъстоятелност на В и К оператор съдът не постановява прекратяването на дейността му до определянето на нов В и К оператор на съответната обособена територия.

Решението за откриване на производство по несъстоятелност действа по отношение на всички.

С откриване на производството по несъстоятелност или при постановяване на предварителни и обезпечителни мерки длъжникът продължава дейността си под надзора на синдика, като може да сключва нови сделки само след предварителното съгласие на синдика и съобразно с мерките, постановени с решението за откриване на производството по несъстоятелност. Съдът може да лиши длъжника от правото да управлява и да се разпорежда с имуществото си и да предостави това право на синдика, ако констатира, че с действията си длъжникът застрашава интересите на кредиторите.

Съдът с решение по чл. 631 от Търговския закон отхвърля молбата, когато установи, че затрудненията на длъжника са временни или че той разполага с имущество, достатъчно за покриване на задълженията, без опасност за интересите на кредиторите.

В случай, че наличното имущество е недостатъчно за покриване на началните разноси и ако разноските не са предплатени, съдът с решение по чл. 632, ал. 1 от Търговския закон обявява неплатежоспособността, съответно свръхзадължеността, определя началната й дата, открива производството по несъстоятелност, допуска обезпечение чрез налагане на заповор, възбрана или други обезпечителни мерки, постановява прекратяване дейността на предприятието, обявява длъжника в несъстоятелност и спира производството, без да постановява заличаване на търговеца от Търговския регистър. Спряното производство по несъстоятелност може да бъде възобновено в срок една година от вписването на решението, по молба на длъжника или на кредитор. Възобновяване се допуска, ако молителят удостовери, че е налице достатъчно имущество или ако депозира необходимата сума за предплащане на началните разноси. Ако в едногодишния срок не бъде поискано възобновяване на производството, съдът прекратява производството по несъстоятелност и постановява заличаване на длъжника от Търговския регистър. Същата уредба се прилага и ако в хода на производството по несъстоятелност се установи, че наличното имущество на длъжника е недостатъчно за покриване на разноските по производството по несъстоятелност.

Решенията по чл. 630 и чл. 632 от Търговския закон подлежат на обжалване в 7-дневен срок от вписването им в Търговския регистър, а решението, с което се отхвърля молбата за откриване на производство по несъстоятелност, подлежи на обжалване в 7-дневен срок от датата на съобщението по реда на Гражданския процесуален кодекс. Решението по чл. 630 подлежи на незабавно изпълнение.

Производството по несъстоятелност се смята за открито от датата на решението по чл. 630, ал. 1 от Търговския закон. При отмяна на решението за откриване на производство по несъстоятелност наложените възбрана и заповор се считат вдигнати, правомощията на длъжника - възстановени, и правомощията на синдика - прекратени, от момента на вписване на влязлото в сила решение в Търговския регистър.

Съдът се произнася с решение относно утвърждаването на плана за оздравяване на предприятието или отказа за това, като с решението за утвърждаване на плана съдът прекратява производството по несъстоятелност и назначава надзорния орган, предложен в плана или избран от събранието на кредиторите. Тези решения подлежат на обжалване в 7-дневен срок от вписването им в търговския регистър.

С решение по чл. 710 от Търговския закон съдът обявява длъжника в несъстоятелност, ако в предвидения от закона срок не е бил предложен план за оздравяване или предложеният план не е бил приет или утвърден, както и в случаите по чл. 630, ал. 2, чл. 632, ал. 1 и чл. 709, ал. 1 /при възобновяване на производството по несъстоятелност в случай, че длъжникът не изпълнява задълженията си по плана за оздравяване/ от Търговския закон. С решението за обявяване в несъстоятелност съдът обявява длъжника в несъстоятелност и постановява прекратяване дейността на предприятието, постановява обща възбрана и заповор върху имуществото на длъжника, прекратява правомощията на органите на длъжника - юридическо лице, лишава длъжника от правото да управлява и да се разпорежда с имуществото, включено в масата на несъстоятелността, постановява започване на осребряване на имуществото, включено в масата на несъстоятелността, и разпределение на осребреното имущество. Решението за обявяване в несъстоятелност действа по отношение на всички, вписва се в Търговския регистър и подлежи на незабавно изпълнение, както и на обжалване в 7-дневен срок от вписването в Търговския регистър.

От момента на вписване в Търговския регистър на решението за обявяване в несъстоятелност се смятат за възбрани недвижимите имоти, съответно за заповорирани движимите вещи и вземанията на длъжника по отношение на трети добросъвестни лица. Постановената обща възбрана върху недвижимите имоти и корабите на длъжника се вписва в нотариалните регистри, съответно в регистрите за корабите, въз основа на вписаното в Търговския регистър решение за обявяване на длъжника в несъстоятелност. Всички парични и непарични задължения на длъжника стават изискуеми от датата на решението за обявяване в несъстоятелност, като непаричните задължения се превръщат в парични по пазарната

им стойност към датата на решението. Непаричното задължение се превръща в парично по пазарната му стойност към датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност.

Чуждестранно съдебно решение, което обявява несъстоятелност, се признава в Република България при условията на взаимност, ако е постановено от орган на държавата, в която е седалището на длъжника. По искане на длъжника, на назначения от чуждестранния съд синдик или на кредитор българският съд може да открие спомагателно производство по несъстоятелност за търговец, който е обявен в несъстоятелност от чуждестранен съд, ако той притежава значително имущество на територията на Република България. В този случай решението има действие само по отношение на имуществото на длъжника на територията на Република България.

3 Кои активи се включват в масата на несъстоятелността? Как се третираат активите, които са придобити, или които се прехвърлят на длъжника след образуването на производството по несъстоятелност?

От датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност имуществото на длъжника се превръща в маса на несъстоятелността, която служи за удовлетворяване на всички кредитори на длъжника по търговски и нетърговски вземания.

Според българското законодателство масата на несъстоятелността включва:

- имуществените права на длъжника към датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност;
- имуществените права на длъжника, придобити след датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност.
- в имуществото на длъжника-едноличен търговец се включва и една втора част от вещите, правата върху вещи и паричните влогове - съпругеска имуществена общност;
- в имуществото на неограничено отговорния съдружник се включва и 1/2 част от вещите, правата върху вещи и паричните влогове - съпругеска имуществена общност.

Дял или вноска, които не са били изплатени или не са били внесени от съдружник с ограничена отговорност, се събират от синдика за попълване масата на несъстоятелността. Също така в масата на несъстоятелността се включват допълнително новосъбраните суми от вземания на длъжника и от осребряване на имуществото, както и сумите от вземания, от които кредиторите са се отказали.

Когато продажната цена на заложена или ипотекирана вещь превишава обезпеченото вземане с натрупаната лихва, остатъкът от нея се включва в масата на несъстоятелността. Същата уредба се прилага и по отношение на вземане на кредитор с право на задържане.

При сделки, които са обявени по съдебен ред за недействителни по отношение на кредиторите на несъстоятелността, даденото от третото лице се връща, а ако даденото не се намира в масата на несъстоятелността или се дължат пари, третото лице става кредитор.

В случай, че получените от реализацията на имуществата, върху които преди откриването на производство по несъстоятелност вече са наложени мерки за обезпечаване на публични вземания или срещу които е започнало принудително изпълнение за събиране на публични вземания, превишават вземането и натрупаната лихва и разноските по изпълнението, публичният изпълнител превежда остатъка по сметката на несъстоятелността. Ако в срок до 6 месеца от откриване на производството по несъстоятелност на длъжника публичният изпълнител не е реализирал тези имущества, те се предават от публичния изпълнител на синдика и се реализират в производството по несъстоятелност. Когато е извършено плащане на вискателя в периода от спирането на изпълнителните производства до вписването на решението за откриване на производството по несъстоятелност, платеното се връща в масата на несъстоятелността. Ако е предприето действие в полза на обезпечен кредитор по реализация на обезпечението, получената над размера на обезпечението сума се внася в масата на несъстоятелността.

В масата на несъстоятелността не се включва:

- несеквестируемостта на имуществото на длъжника и неограничено отговорния съдружник;
- средствата по финансовите обезпечения по чл. 223 и чл. 63а, ал. 2 от Закона за подземните богатства;
- имуществото на В и К оператор, необходимо за осъществяване на основния му предмет на дейност до определянето на нов В и К оператор на съответната обособена територия;
- сумите по банковата сметка по чл. 60, ал. 2 от Закона за управление на отпадъците.

Според българското законодателство /чл. 444 - чл. 447 от Гражданския процесуален кодекс/ изпълнението не може да бъде насочено върху следните вещи на длъжника - физическо лице:

- вещи за обикновено употребление на длъжника и на неговото семейство, посочени в списък, приет от Министерския съвет;
 - необходимата храна на длъжника и неговото семейство за един месец, а за земеделските стопани - до нова реколтата, или равностойността ѝ в други земеделски произведения, ако няма такава;
 - необходимите горива за отопление, готвене и осветление за три месеца;
 - машините, инструментите, пособията и книгите, необходими лично на длъжника, упражняващ свободна професия, или на занаятчия за упражняване на неговото занятие;
 - земите на длъжника - земеделски стопанин: градини и лозя с площ общо до 5 дка или ниви или ливади с площ до 30 дка, и необходимите за воденето на стопанството машини и инвентар, както и торовете, средствата за растителна защита и семето за посев - за една година;
 - необходимите две глави работен добитък, една крава, пет глави дребен добитък, десет пчелни кошери и домашните птици, както и необходимата храна за изхранването им до нова реколтата или до пускането на паша;
 - жилището на длъжника, ако той и никой от членовете на семейството му, с които живее заедно, нямат друго жилище, независимо от това, дали длъжникът живее в него; ако жилището надхвърля жилищните нужди на длъжника и членовете на семейството му, определени с наредба на Министерския съвет, надвишаващата част от него се продава, ако са налице условията по чл. 39, ал. 2 от Закона за собствеността;
 - предвидените в друг закон вещи и вземания като неподлежащи на принудително изпълнение.
- Горепосочените забрани не се прилагат за длъжниците относно вещи, върху които е учреден залог или ипотека, когато вискател е зложният или ипотекарният кредитор, а забраните досежно земите и жилището на длъжника не се прилагат за:
- длъжниците по задължения за издръжка, за вреди от непозволено увреждане и от финансови начети;
 - длъжниците за случаи, предвидени със закон.

Ако изпълнението е насочено върху трудовото възнаграждение или върху друго каквото и да е възнаграждение за труд, както и върху пенсия, чийто размер е над минималната работна заплата, може да се удържа само:

1. ако осъденото лице получава месечно възнаграждение в размер между минималната работна заплата и двукратния размер на минималната работна заплата - една трета част, ако е без деца, и една четвърт, ако е с деца, които то издържа;
2. ако осъденото лице получава месечно възнаграждение в размер между двукратния размер на минималната работна заплата и четирикратния размер на минималната работна заплата - една втора част, ако е без деца, и една трета, ако е с деца, които то издържа;
3. ако осъденото лице получава месечно възнаграждение в размер над четирикратния размер на минималната работна заплата - горницата над двукратния размер на минималната работна заплата, ако е без деца, и горницата над два пъти и половина размера на минималната работна заплата, ако е с деца, които то издържа.

В тези случаи месечното трудово възнаграждение се определя, след като се приспаднат дължимите върху него данъци и задължителни осигурителни вноски. Ограниченията обаче не се отнасят до задължения за издръжка. Тогава присъдената сума за издръжка се удържа изцяло, а удържките върху трудовото възнаграждение, друго каквото и да е възнаграждение за труд или пенсия за другите задължения на осъдения и за задължения за издръжка за минало време се правят върху остатъка от всичките му доходи. Принудително изпълнение върху вземания за издръжка не се допуска, а върху стипендии се допуска принудително изпълнение само за задължения за издръжка.

Недействителен е всеки отказ на длъжника от посочената закрила досежно вещите, трудовото възнаграждение, респективно друго каквото и да е възнаграждение за труд и пенсия на длъжника - физическо лице.

В чл. 22з и чл. 63а, ал. 2 от Закона за подземните богатства са уредени финансовите обезпечения, които операторът, титулярът на разрешението или концесионерът са длъжни да представят на министъра на енергетиката преди започване на дейностите по разрешителното, а именно: безусловна неотменяема банкова гаранция, издадена в полза на министъра на енергетиката; доверителна сметка в банка, посочена от оператора и приемлива за министъра на енергетиката; застрахователна полица, в която министърът на енергетиката е посочен като бенефициент; документарен акредитив, средствата от който могат да бъдат усвоявани единствено за изпълнение на посочените дейности или друго законово обезпечение, съгласувано с министъра на енергетиката.

Чл. 60, ал. 2 от Закона за управление на отпадъците урежда обезпеченията за бъдещи разходи за закриване и следексплоатационни грижи на площадка на депо, както следва: месечни отчисления в банкова сметка за чужди средства на РИОСВ, на чиято територия се намира депото; месечни отчисления в банкова сметка със специално предназначение, блокирана за периода до приключване и приемане на мерките по закриване и следексплоатационни грижи на площадката на депото, с изключение на случаите, когато е разрешено тяхното ползване, или банкова гаранция в полза на съответната РИОСВ, на чиято територия се намира депото.

Заклучителното събрание на кредиторите взема решение относно непродаваемите вещи от масата на несъстоятелността, като може да вземе и решение на длъжника да бъдат предоставени вещи с незначителна стойност или вземания, чието събиране би било значително затруднено.

След пълното плащане на задълженията остатъкът от масата на несъстоятелността, ако има такъв, се предоставя на длъжника.

4 Какви правомощия имат съответно длъжникът и синдикът?

В производството по несъстоятелност и длъжникът, и синдикът имат следните права:

- могат да направят възражение по баланса и отчета, представени от ликвидатора, в случаите, когато е открито производство по несъстоятелност за дружество в ликвидация, по което възражение съдът се произнася в 14-дневен срок с определение, което не подлежи на обжалване;

- могат да направят искане съдът да обяви длъжника в несъстоятелност и да прекрати дейността му едновременно с решението за откриване на производството по несъстоятелност или по-късно, но преди да е изтекъл срокът за предлагане на план за оздравяване, когато е очевидно, че продължаването на дейността би увредило масата на несъстоятелността;

- могат да направят искане съдът да допусне предписаните от закона мерки, които обезпечават наличното имущество на длъжника;

- могат да предложат план за оздравяване;

- могат да направят искане съдът да свика събрание на кредиторите.

Действията на длъжника и на синдика се вписват в отделна книга, която е публична, може да се води и съхранява в електронна форма и е на разположение в канцеларията на съда по несъстоятелността.

Длъжникът, неговият представител и синдикът нямат право да участват нито пряко, нито чрез подставено или свързано с тях лице в наддаването и да бъдат купувачи при продажбата на вещи и имуществени права от масата на несъстоятелността. Когато имущественото право е купено от лице, което е нямало право да наддава, продажбата е недействителна, като внесените от купувача пари се задържат за удовлетворяване вземанията на кредиторите.

С откриване на производството по несъстоятелност или при допускане на предварителни обезпечителни мерки длъжникът продължава дейността си под надзора на синдика, като може да сключва нови сделки само след предварително съгласие на синдика и съобразно с постановените от съда мерки.

Съдът може да лиши длъжника от правото да управлява и да се разпорежда с имуществото и да предостави това право на синдика, когато констатира, че с действията си длъжникът застрашава интересите на кредиторите.

Длъжник

Длъжник, който стане неплатежоспособен или свръхзадължен, е длъжен в 30-дневен срок да поиска откриване на производство по несъстоятелност, като молбата се подава от длъжника, негов наследник, орган на управление или представител, съответно ликвидатор, на търговско дружество или неограничено отговорен съдружник. Когато молбата се подава от пълномощник, се изисква изрично пълномощно. С молбата си длъжникът може да предложи план за оздравяване, както и да посочи лице, отговарящо на предвидените условия, което съдът да назначи за временен синдик, ако бъде открито производство по несъстоятелност.

Длъжникът може да извършва в производството по несъстоятелност и в производствата по предявените отменителни и установителни иски, лично или чрез упълномощено от него лице, всички процесуални действия, които не са изрично предоставени на синдика.

При определени условия длъжникът и неговото семейство имат право на издръжка, която се определя от съда и представлява разноски по несъстоятелността.

Длъжникът участва в събранията на кредиторите, ако намери за необходимо.

По искане на длъжника съдът по несъстоятелността може да отмени решение на събранията на кредиторите, ако то е незаконосъобразно или при съществено ощетяване на част от кредиторите.

Длъжникът може да направи писмено възражение пред съда с копие до синдика срещу прието или неприето от синдика вземане в 7-дневен срок от обявяването на списъците на приети и неприети вземания в Търговския регистър. Длъжникът може в 14-дневен срок от датата на обявяване в Търговския регистър на определението на съда за одобряване на списъка да предяви установителен иск по чл. 694 от Търговския закон, ако възражението му срещу прието от синдика вземане е оставено от съда без уважение или ако съдът е включил вземане в списъка на приетите вземания.

Длъжникът може да направи предложение до съда за освобождаване на назначения синдик, ако той не изпълнява задълженията си или с действията си застрашава интересите на кредитора или длъжника.

Длъжникът има право да обжалва издаденото от съда постановление за възлагане при продажба на вещите и имуществените права от масата на несъстоятелността.

Длъжникът може да направи пред съда писмено възражение срещу сметката за разпределение, както и да обжалва определението на съда, с което същата е одобрена.

Длъжникът има право да поиска с решението за утвърждаване на плана за оздравяване или по-късно, с цел запазване на имуществото и осигуряване изпълнението на плана, съдът да определи имуществото, с което длъжникът да се разпорежда само с предварителното разрешение на надзорния орган, а когато няма такъв - на съда, респективно да замени един или повече членове на надзорния орган с други лица. Във всяко положение на производството по несъстоятелност длъжникът може да сключи с всички кредитори с приети вземания договор по чл. 740 от Търговския закон за уреждане плащането на паричните задължения, като в този случай синдикът не представлява длъжника като страна. Ако длъжникът не изпълнява задълженията си по договора, кредиторите, чиито вземания представляват не по-малко от 15 на сто от общия размер на вземанията, могат да поискат възобновяване на производството по несъстоятелност.

В едногодишен срок от вписване в Търговския регистър на решението за спиране на производството по несъстоятелност, поради непредплащане в срок на началните разноски, длъжникът има право да иска възобновяване на спряното производство, като удостовери, че е налице достатъчно имущество или ако депозира необходимата сума за предплащане на началните разноски.

Длъжникът има право да иска възобновяване на прекратеното производство по несъстоятелност, когато в срок от една година след прекратяването се освободят суми, заделени за оспорени вземания или се открие имущество, което не е било известно при прекратяване на производството по несъстоятелност.

Длъжникът има право да подаде писмена молба за възстановяване на правата, които се възстановяват от съда, ако длъжникът е изплатил напълно приетите в производството по несъстоятелност вземания, заедно с лихвите и разноските по тях. Правата на длъжника се възстановяват и без да е изплатил напълно всички задължения, когато несъстоятелността се дължи на неблагоприятно изменили се стопански условия. Правата на неограничено отговорен съдружник се възстановяват при същите условия. Решението на съда, с което се уважава молбата за възстановяване на правата, не подлежи на обжалване, а решението, с което се отхвърля молбата, подлежи на обжалване от длъжника в 7-дневен срок. Влязлото в сила съдебно решение се вписва в Търговския регистър по делото на обявения в несъстоятелност търговец.

Длъжникът може да направи възражение срещу отчета на синдика при прекратяване на дейността му, в 7-дневен срок от представянето му, като съдът се произнася в 14-дневен срок с определение, което не подлежи на обжалване.

Длъжникът има право да получи остатъкът от масата на несъстоятелността, в случай, че е налице такъв след пълното плащане на задълженията. Когато в влязло в сила решение молбата на кредитор за откриване на производство по несъстоятелност бъде отхвърлена, длъжникът-физическо или юридическо лице, има право на обезщетение, ако кредиторът е действал умишлено или с груба небрежност. Обезщетение се дължи за всички имуществени и неимуществени вреди, които са пряка и непосредствена последица от увреждането. Ако длъжникът е допринесъл за настъпването на вредите, обезщетението може да се намали. Ако молбата за откриване на производство по несъстоятелност е подадена от няколко кредитори, отговорността им е солидарна.

В 14-дневен срок от откриване на производството по несъстоятелност длъжникът е задължен да предостави на съда и на синдика:

1. необходимата информация във връзка с дейността на предприятието и за имуществото си;
2. списък на плащанията в брой или чрез банков превод, които надвишават 1 200 лв. и са извършени в срок от 6 месеца преди началната дата на неплатежоспособността;
3. списък на извършените плащания от длъжника на свързани с него лица за срок от една година преди началната дата на неплатежоспособността;
4. нотариално заверена декларация, в която посочва отделните вещи, имуществени права и вземания, имената и адресите на длъжниците си.

Длъжникът предоставя на съда или синдика информацията относно състоянието на имуществото и търговската си дейност към датата на поискването, както и всички свързани с това документи, в 7-дневен срок от писменото им искане, в противен случай съдът налага глоба на виновното лице.

В едномесечен срок от вписването на решението за спиране на производството по несъстоятелност, поради непредплащане в срок на началните разноски, длъжникът следва да извърши прекратяване на трудовите правоотношения с работниците и служителите, да изпрати уведомления за това до съответната териториална дирекция на Националната агенция за приходите, да издаде необходимите документи за трудов и осигурителен стаж и осигурителен доход, да изпълни процедурата за информиране на работниците и служителите, да изготви справките за лицата с право на гарантирани вземания съгласно Закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя и нормативните актове по прилагането му и да предаде ведомостите в съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт.

Длъжникът представя пред предвидения в плана за оздравяване надзорен орган доклад за дейността си и за предприетите действия по изпълнение на плана най-малко веднъж на три месеца или при поискване и го уведомява незабавно за всички настъпили обстоятелства, които са от съществено значение за изпълнението на плана за оздравяване.

Само след предварителното съгласие на надзорния орган органите на длъжника могат да вземат решения за:

- преобразуване на длъжника;
- закриване или прехвърляне на предприятия или на значителни части от тях;
- сделки с имущество извън обичайните действия и сделки, свързани с упражняването на търговската дейност на длъжника;
- съществена промяна на дейността на длъжника;
- съществени организационни промени;
- дългосрочно сътрудничество от съществено значение за изпълнението на плана за оздравяване или прекратяване на такова сътрудничество;
- създаване или закриване на клон.

Утвърденият от съда план за оздравяване е задължителен за длъжника, който следва да извърши незабавно предвидените с плана структурни промени.

Длъжникът няма право да извършва изброените в чл. 645, чл. 646 и чл. 647 от Търговския закон действия и сделки в посочените срокове и предпоставки, тъй като в противен случай същите могат да бъдат обявени за недействителни по отношение кредиторите на несъстоятелността.

Синдик

Според българското законодателство синдикът следва да бъде физическо лице и да отговаря на следните условия:

1. да не е осъждан като пълнолетен за умишлено престъпление от общ характер, освен ако е реабилитиран;
2. да не е съпруг на длъжника или на кредитор и да няма родство с тях по права линия, по съребрена линия - до шеста, а по сватовство - до трета степен;
3. да не е кредитор в производството по несъстоятелност;
4. да не е невъзстановен в правата си несъстоятелен длъжник;
5. да не се намира с длъжника или с кредитор в отношения, които пораждат основателно съмнение за неговото безпристрастие;
6. да има завършено висше икономическо или висше юридическо образование и не по-малко от 3-годишен стаж по специалността;

7. да е издържал успешно изпит за придобиване на квалификация по ред, определен в наредба, и да бъде включен в утвърден от министъра на правосъдието и обнародван в "Държавен вестник" списък на лицата, които могат да бъдат назначавани за синдици;
8. да не е освобождаван като синдик в случай на неизпълнение на задълженията си или ако с действията застрашава интересите на кредиторите, респективно на длъжника; или в случай на изваждане от списъка, воден от Централната банка; или по преценка на фонда, респективно по предложение на министъра на финансите, когато не изпълнява задълженията си или с действията си застрашава интересите на кредиторите;
9. по отношение на него да не е прилагана мярка по чл. 65, ал. 2, т. 11 от Закона за банките или по чл. 103, ал. 2, т. 16 от Закона за кредитните институции.

Министърът на правосъдието изключва от списъка лицата, за които е установено, че извършват нарушения във връзка с дейността им като синдици, независимо дали това обстоятелство е установено от съда по несъстоятелността и тези промени се обнародват в "Държавен вестник". Правомощията на синдика могат да се осъществяват от няколко лица, като в този случай решенията се вземат с единодушие, а действията се извършват съвместно, освен ако събранието на кредиторите или съдът при спор между лицата, които упражняват правомощията на синдика реши друго. Когато правомощията на синдика се осъществяват от няколко лица, които вземат решения с единодушие и извършват действията съвместно, отговорността им е солидарна.

Синдикът следва да прави задължителна ежегодна вноска за професионална квалификация, като невнасянето ѝ в срок е основание за изключването му от списъка. В тридневен срок от избора и преди встъпване в длъжност синдикът се застрахова за времето, през което е назначен за синдик по конкретното производство, за вредите, които могат да настъпят вследствие на виновно неизпълнение на неговите задължения.

Министърът на правосъдието съвместно с министъра на икономиката са длъжни да организират ежегодно курсове за квалификация на синдиците. Търговският закон установява следните видове синдици:

- временен синдик, назначен с решението за откриване на производството по несъстоятелност;
 - временен синдик, назначен като предварителна обезпечителна мярка;
 - постоянен синдик, който се избира от събранието на кредиторите, а ако същото не може да вземе решение, синдикът се определя от съда;
 - помощник – синдик;
 - служебен синдик, който се назначава при освобождаване на постоянния и изпълнява функциите си до избора на нов постоянен синдик.
- Временният синдик има правомощията на постоянен синдик, като освен това в 14-дневен срок от датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност той изготвя:
- списък на кредиторите по данни от търговските книги на длъжника, в който посочва и размера на техните вземания, както и кои от кредиторите са свързани лица с длъжника или са били свързани лица с длъжника през последните три години преди откриване на производството по данни от Търговския регистър и търговските книги на длъжника;
 - заверено от него извлечение от търговските книги;
 - писмен доклад за причините за неплатежоспособността, състоянието на имуществото и взетите мерки за неговото запазване и за възможностите за оздравяване на предприятието.

Участието на временния синдик в първото събрание на кредиторите е задължително.

Съдът по несъстоятелността назначава синдика, избран от първото събрание на кредиторите, ако той отговаря на изискванията и е дал за това предварително писмено съгласие с нотариална заверка на подписа, като определя и датата за встъпване на синдика в длъжност. При назначаването му синдикът с писмена декларация с нотариална заверка на подписа декларира наличието на условията и липсата на пречки по Търговския закон, участието в търговски дружества като съдружник, акционер, изпълнението на длъжности ликвидатор, синдик и други платени длъжности, като при настъпване на промяна в някое от тези обстоятелства е длъжен незабавно писмено да уведоми съда по несъстоятелността. Синдикът е длъжен да встъпи в длъжност на датата, определена от съда, в противен случай в 7-дневен срок съдът заменя назначения синдик с друго лице измежду посочените от първото събрание на кредиторите. Ако такива няма, замаяната се извършва с друго лице от съответния списък и се свиква ново събрание на кредиторите. В случаите, когато събранието на кредиторите не е могло да вземе решение за избор на синдик или решение за определяне на възнаграждението на синдика, то се определя от съда.

Съдът освобождава синдика при:

1. негово писмено искане, отправено до съда;
2. поставяне под запрещение;
3. ако назначеният синдик престане да отговаря на предвидените изисквания;
4. искане на кредиторите, които притежават повече от половината от размера на вземанията;
5. решение на събранието на кредиторите;
6. фактическа невъзможност да осъществява правомощията си;
7. смърт.

Съдът по всяко време, служебно или по предложение на длъжника, комитета на кредиторите или кредитор, може да освободи синдика, ако той не изпълнява задълженията си или с действията си застрашава интересите на кредитора или длъжника. Освободеният по негово искане синдик е длъжен да изпълнява задълженията си до встъпването на новия синдик. Определението за освобождаване на синдика подлежи на незабавно изпълнение, като жалбата не спира изпълнението му. Отмяната на определението за освобождаване на синдика не възстановява лицето като синдик в съответното производство по несъстоятелност. Съдът свиква събрание на кредиторите за избор на нов синдик, като до избирането на такъв функциите му се изпълняват от назначен от съда служебен синдик.

Синдикът, в 3-дневен срок след като встъпи, трябва да поиска вдигане на печатите и извършване на опис на недвижимите и движимите вещи, пари, ценности, ценни книги, договори и други, на вземанията на длъжника и на намиращите се във владение на трети лица вещи. Описът се извършва от синдика, а ако впоследствие се открие друго имущество, се прави и допълнителен опис, като от момента на извършване на опис синдикът отговаря за описаното имущество, ако то не е предадено на длъжника или на трето лице за пазене.

Синдикът има следните правомощия:

1. представлява предприятието;
2. управлява текущите му дела;
3. упражнява надзор върху дейността на длъжника в случаите на ограничаване на правата на длъжника;
4. получава под опис, съхранява и води търговските книги и търговската кореспонденция на предприятието;
5. издирва и уточнява имуществото на длъжника;
6. при предвидените в закона условия прави искания за прекратяване, разваляне или унищожаване на договори, по които е страна длъжникът;
7. участва в производствата по делата на предприятието на длъжника и завежда от негово име дела;
8. събира паричните вземания на длъжника и внася полученото в особена банкова сметка;

9. с разрешение на съда се разпорежда с паричните суми от банковите сметки на длъжника, когато това се налага във връзка с управлението на имуществото и неговото запазване;
10. издирва и уточнява кредиторите на длъжника;
11. по определение на съда свиква и организира събранията на кредиторите;
12. предлага план за оздравяване;
13. извършва действия по прекратяване участието на длъжника в търговски дружества;
14. осребрява имуществото от масата на несъстоятелността;
15. извършва други предвидени от закона или възложени от съда действия.

Всички държавни органи и организации са длъжни да оказват съдействие на синдика при изпълнение на неговите правомощия.

От вписването на решението за откриване на производството по несъстоятелност изпълнението на задължение към длъжника се приема от синдика.

Синдикът представя за обявяване в Търговския регистър списъците на приетите и неприетите вземания, както и финансовите отчети незабавно след съставянето им и ги оставя на разположение на кредиторите и на длъжника в канцеларията на съда.

За попълване масата на несъстоятелността синдикът събира дял или вноса, неизплатени или невнесени от съдружник с ограничена отговорност и може да предяви иск по чл. 645, чл. 646 и чл. 647 от Търговския закон и по чл. 135 от Закона за задълженията и договорите, свързан с производството по несъстоятелност, както и обусловените от посочените искове осъдителни искове. Когато искът е предявен от кредитор, съдът служебно конституира синдика като съищец. Синдикът е длъжен да участва в производството по предявен от длъжника или кредитор установителен иск по чл. 694 от Търговския закон.

Синдикът извършва продажбата на имуществените права от масата на несъстоятелността след разрешение на съда, изготвя сметка за разпределение на наличните суми между кредиторите с вземания по чл. 722, ал. 1 от Търговския закон, съобразно реда, привилегиите и обезпеченията, представя я за обявяване в Търговския регистър и впоследствие изпълнява одобрената сметка за разпределение. По разпореждане на съда синдикът депозира в банка сумите, които са заделени при окончателното разпределение за неполучените или оспорени вземания.

В случай, че длъжникът сключи с всички кредитори с приети вземания договор за уреждане плащането на паричните задължения, синдикът не го представлява като страна.

Синдикът е длъжен да осъществява правомощията си с грижата на добър търговец. Синдикът няма право да упълномощава друго лице със своите права, освен с изрично разрешение на съда. Синдикът не може да договаря от името на длъжника нито лично със себе си, нито със свързано с него лице. Синдикът не може да придобива по какъвто и да е начин, пряко или чрез друго лице вещ или право от масата на несъстоятелността. Това ограничение се прилага и за съпруга на синдика, неговите роднини по права линия, по сребрена линия - до шеста степен, а по сватовство - до трета степен. Синдикът е длъжен да не разгласява сведенията, данните и фактите, които са му станали известни във връзка с осъществяването на неговите правомощия.

Когато синдикът не изпълнява задълженията си или ги изпълнява лошо, съдът може да му наложи глоба, която за всеки отделен случай не може да бъде по-голяма от едномесечното му възнаграждение. Синдикът дължи обезщетение в размер на законната лихва за времето, през което е забавил внасянето на получените суми в банка. Синдикът дължи на длъжника и на кредиторите обезщетение за виновно причинените вреди при осъществяване на правомощията си.

При прекратяване на дейността си синдикът е длъжен незабавно да предаде под опис търговските книги, дневника и отчетите, както и намиращото се в негово разпореждане имущество на новия синдик или на посочено от съда лице, а в случай на допускане на плана за оздравяване до разглеждане - на длъжника. С прекратяване на производството по несъстоятелност се прекратяват правомощията на синдика. Синдикът предава търговските книги и остатъка от имуществото на длъжника или на неговия управителен орган. С решението за възобновяване на прекратеното производство по несъстоятелност правата на синдика се възстановяват.

В началото на 2017 г. е въведена и фигурата на помощник-синдика. Той е физическо лице, което следва да отговаря на условията, предвидени за синдик, с изключение на следните изисквания: да има стаж по специалността, който да не е по-малък от две години; да е издържал успешно изпит за придобиване на квалификация по ред, определен в наредба, и да бъде включен в утвърден от министъра на правосъдието и обнародван в "Държавен вестник" списък на лицата, които могат да бъдат назначавани за синдици; по отношение на него да не е прилагана мярка по чл. 65, ал. 2, т. 11 от Закона за банките или по чл. 103, ал. 2, т. 16 от Закона за кредитните институции.

За придобиване на квалификация за помощник-синдик се полага изпит по ред, определен с наредба. Министърът на правосъдието издава заповед за включване на лицето, придобило квалификация за помощник-синдик, в предвидения за това списък.

Помощник-синдикът може да извършва определени действия от компетентността на синдика, съгласно указанията му и по предвидения за това ред /чрез упълномощаване след изрично разрешение на съда/. Той може да подписва определени документи във връзка с дейността на синдика, като прибавя към подписа си добавката "помощник". За вредите от виновно неизпълнение на задълженията на помощник-синдика синдикът отговаря солидарно с него. Отношенията между синдика и помощник-синдика се уреждат с договор. Доколкото липсват особени правила за помощник-синдика, се прилагат правилата за синдика.

Синдикът, назначен по чуждестранно съдебно решение, има дадените права от държавата, където е открито производството по несъстоятелност, доколкото те не противоречат на правилата на обществения ред в Република България. По искане на назначения от чуждестранния съд синдик български съд може да открие спомагателно производство по несъстоятелност за търговец, който е обявен в несъстоятелност от чуждестранен съд, ако той притежава значително имущество на територията на Република България. Планът за оздравяване може да бъде утвърден в спомагателното производство по несъстоятелност само със съгласието на синдика по основното производство. Отменителен иск, който е предявен от синдика по основно или спомагателно производство по несъстоятелност, се смята предявен и за двете производства.

5 При какви условия може да се приложи прихващане?

В производството по несъстоятелност кредиторът може да извърши прихващане със свое задължение към длъжника, ако преди датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност двете задължения са съществували и са били насрещни и еднородни и вземането му е било изискуемо. Ако вземането му е станало изискуемо по време на производството по несъстоятелност или в резултат на решението за обявяване в несъстоятелност, както и ако еднородността на двете задължения е настъпила в резултат на това решение, кредиторът може да извърши прихващане едва след настъпване на изискуемостта, съответно еднородността. Изявлението за прихващане следва да бъде отправено до синдика.

Прихващането може да бъде обявено за недействително по отношение кредиторите на несъстоятелността, ако кредиторът е придобил вземането и задължението си към длъжника преди датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност, но към момента на придобиване на вземането или задължението е знаел, че е настъпила неплатежоспособност, съответно свръхзадълженост или че е поискано откриване на

производство по несъстоятелност. Недействително по отношение кредиторите на несъстоятелността, освен за частта, която кредиторът би получил при разпределението на осребреното имущество, е прихващането, извършено от длъжника след началната дата на неплатежоспособността, съответно свръхзадължеността, но не по-рано от една година преди подаването на молбата, независимо от това, кога са възникнали двете насрещни задължения.

Искът за обявяване на прихващането за недействително може да бъде предявен от синдикът, а при негово бездействие – от всеки кредитор на несъстоятелността, в едногодишен срок от откриване на производството, съответно от момента на обявяването на решението за възобновяване на спряното производство по несъстоятелност. В случай, че прихващането е извършено след датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност, срокът тече от извършването на прихващането.

С откриване на производството по несъстоятелност съдебните и арбитражни производства по имуществени граждански и търговски дела срещу длъжника се спират /с изключение на трудови спорове по парични вземания/. Тази разпоредба не се прилага, ако към датата на откриване на производството по несъстоятелност по друго дело, по което длъжникът е ответник, съдът е приел за разглеждане направено от длъжника възражение за прихващане.

6 Какво въздействие оказва производството по несъстоятелност върху текущите договори, по които длъжникът е страна?

В едномесечен срок от вписването на решението за откриване на производството по несъстоятелност и спиране на същото, поради недостатъчност на наличното имущество за покриване на началните разноски и непредплащане на определената от съда сума /решението по чл. 632, ал. 1 от Търговския закон/, длъжникът следва да извърши прекратяване на трудовите правоотношения с работниците и служителите, да изпрати уведомления за това до съответната териториална дирекция на Националната агенция за приходите, да издаде необходимите документи за трудов и осигурителен стаж и осигурителен доход, да изпълни процедурата за информиране на работниците и служителите, да изготви справките за лицата с право на гарантирани вземания съгласно Закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя и нормативните актове по прилагането му и да предаде ведомостите в съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт.

Синдикът може да прекрати всеки договор, по който длъжникът е страна, ако той не е изпълнен изцяло или частично. При прекратяването на договора синдикът отправя предизвестие от 15 дни, а по искане на насрещната страна синдикът отговаря в 15-дневен срок дали запазва действието на договора или го прекратява. При липса на отговор се смята, че договорът е прекратен. При прекратяване на договора насрещната страна има право на обезщетение за претърпени вреди. Запазването на договора, по който длъжникът прави периодични плащания, не задължава синдика да извърши плащанията, които са просрочени преди датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност. От вписването на решението за откриване на производството по несъстоятелност изпълнението на задължение към длъжника се приема от синдика. Изпълнението, направено на длъжника след датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност, но преди вписването, е действително, ако изпълнителят не е знаел за откриването на производството или макар и да е знаел, даденото е влязло в масата на несъстоятелността. Добросъвестността се предполага до доказване на противното.

Съгласно чл. 646 от Търговския закон, нищожно по отношение кредиторите на несъстоятелността е направеното след датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност не по установения в производството ред:

- изпълнение на задължение, което е възникнало преди датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност;
- учредяване на залог или ипотека върху право или вещь от масата на несъстоятелността;
- сделка с право или вещь от масата на несъстоятелността.

7 Какво въздействие производството по несъстоятелност оказва върху предявени иски по индивидуални кредитори (с изключение на висящи дела)?

Преди да постанови решението си по молбата за откриване на производство по несъстоятелност, ако това се налага за запазване имуществото на длъжника, по искане на кредитор или служебно съдът по несъстоятелността може да постанови спиране на изпълнителните дела срещу имуществото на длъжника, с изключение на изпълнителните дела, образувани по Данъчно-осигурителния процесуален кодекс. Когато искането за налагане на тази обезпечителна мярка е направено от кредитор, съдът ги налага, ако молбата на кредитора е подкрепена с убедителни писмени доказателства или ако бъде представено обезпечение в определения от съда размер за компенсиране на нанесените на длъжника вреди, в случай, че не се установи, че длъжникът е неплатежоспособен, съответно свръхзадължен. Съдът може да отмени наложената обезпечителна мярка, ако нейното продължаване не е наложително с оглед на постигане целите на обезпечаването.

Определението за постановяване на мярката се съобщава на лицето, по отношение на което е наложена, и на лицето, което е поискало налагането ѝ, подлежи на обжалване в 7-дневен срок от получаване на съобщението и на незабавно изпълнение, като обжалването не спира изпълнението му. Обезпечителната мярка се смята за отменена, когато с влязло в сила решение молбата за откриване на производството по несъстоятелност бъде отхвърлена. Наложената обезпечителна мярка има действие до датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност, като от този момент действието ѝ се заменя с действието на решението за откриване на производството по несъстоятелност.

С откриване на производството по несъстоятелност се спират изпълнителните производства срещу имуществото, включено в масата на несъстоятелността с изключение на имуществата по чл. 193 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс. Ако от спирането на изпълнителните производства до вписването на решението за откриване на производството по несъстоятелност се извърши плащане на вискателя, платеното се връща в масата на несъстоятелността. В случай, че е предприето действие в полза на обезпечен кредитор по реализация на обезпечението, съдът може да разреши производството да продължи при съществуваща опасност от увреждане интересите на кредитора, като получената над размера на обезпечението сума се внася в масата на несъстоятелността. Спряното производство се прекратява, ако вземането бъде предявено и прието в производството по несъстоятелност. Наложеният в изпълнителното производство заповест и възбрани са непротивопоставими на кредиторите на несъстоятелността. Не се допуска налагане на обезпечителни мерки по реда на Гражданския процесуален кодекс или Данъчно-осигурителния процесуален кодекс върху имуществото на длъжника след откриване на производство по несъстоятелност.

Имуществото по чл. 193 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс е това имущество, върху което преди откриването на производство по несъстоятелност вече са наложени мерки за обезпечаване на публични вземания или срещу което е започнало принудително изпълнение за събиране на публични вземания. Същото се реализира от публичния изпълнител при условията и по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс. Когато получените от реализацията на това имущество средства не покриват изцяло вземането и натрупаната лихва и разноските по публичното изпълнение, държавата или общината се удовлетворяват за остатъка по общия ред. Когато получените от реализацията на това имущество средства превишават вземането и натрупаната лихва и разноските по изпълнението, публичният изпълнител превежда остатъка по сметката на несъстоятелността. Ако в срок до 6 месеца от откриване на производството по несъстоятелност на длъжника публичният изпълнител не е реализирал това имущество, то се предава от публичния изпълнител на синдика и се реализира в производството по несъстоятелност. След откриването на производство по несъстоятелност е недопустимо образуването на нови съдебни или арбитражни производства по имуществени граждански или търговски дела срещу длъжника, освен за:

- защита на правата на третите лица, които са собственици на вещи, находящи се в масата на несъстоятелността;
- трудови спорове;
- парични вземания, обезпечени с имущество на трети лица.

Лицата, които имат право да предявят установителен иск по чл. 694 от Търговския закон за установяване съществуването на неприето вземане, респективно несъществуването на прието вземане, са както следва:

- длъжникът, ако възражението му срещу прието от синдика вземане е оставено от съда без уважение или ако съдът е включил вземане в списъка на приетите вземания;
- кредитор с неприето вземане, ако възражението му е оставено от съда без уважение или ако съдът е изключил предявеното вземане от списъка на приетите вземания;
- кредитор, ако възражението му срещу прието вземане на друг кредитор е оставено от съда без уважение или ако съдът е включил вземане на друг кредитор в списъка на приетите вземания.

Установителният иск може да бъде предявен в 14-дневен срок от датата на обявяване в Търговския регистър на определението на съда за одобряване на списъка. Синдикът е длъжен да участва в това производство. Влязлото в сила съдебно решение има установително действие в отношенията на длъжника, синдика и всички кредитори в производството по несъстоятелност.

Действителността на продажбата при осребряване на имуществото от масата на несъстоятелността може да се оспорва по исков ред само ако имущественото право е купено от лице, което е нямало право да наддава и при невнасяне на цената. В последния случай купувачът може да отклони уважаването на иска, ако внесе дължимата сума заедно с лихвите от деня на обявяването му за купувач.

Лицето, срещу което е извършен въвод във владение на купувача на имущественото право при продажба, във връзка с осребряване на имуществото от масата на несъстоятелността, може да се брани само с иск за собственост.

8 Какво въздействие производството по несъстоятелност оказва върху продължаването на висящи дела към момента на образуване на производството по несъстоятелност?

Образуваните срещу длъжника съдебни и арбитражни производства по имуществени граждански и търговски дела се спират с откриване на производството по несъстоятелност, с изключение на трудови спорове по парични вземания. Това не се прилага, ако към датата на откриване на производството по несъстоятелност по друго дело, по което длъжникът е ответник, съдът е приел за съвместно разглеждане предявен от длъжника насрещен иск или направено от него възражение за прихващане. Спряното производство се прекратява, ако вземането бъде прието в производството по несъстоятелност, т. е. бъде включено в одобрения от съда списък на приетите вземания.

Спряното производство се възобновява и продължава с участието на: 1/ синдика и кредитора, ако вземането не е включено в списъка на приетите от синдика вземания или в одобрения от съда списък, респективно 2/ синдика, кредитора и лицето, подало възражение, ако вземането е включено в списъка на приетите от синдика вземания, но срещу него е направено възражение. В този случай решението има установително действие в отношенията на длъжника, синдика и всички кредитори на несъстоятелността.

Делата срещу длъжника за парични вземания, обезпечени с имущество на трети лица, не се спират.

9 Кои са основните характеристики на участието на кредиторите в производството по несъстоятелност?

Кредитор на длъжника по търговска сделка има право да подаде молба за откриване на производство по несъстоятелност, както и да се присъедини към дело, образувано по молба на друг кредитор. В молбата кредиторът може да предложи и план за оздравяване, както и да посочи лице, което съдът да назначи за временен синдик, ако бъде открито производство по несъстоятелност. Кредиторът може да поиска от съда да допусне предварителни и обезпечителни мерки преди да постанови решение по молбата за откриване на производство по несъстоятелност, ако това се налага за запазване имуществото на длъжника.

Когато е очевидно, че продължаването на дейността би увредило масата на несъстоятелността, съдът по искане на кредитор може да обяви длъжника в несъстоятелност и да прекрати дейността му едновременно с решението за откриване на производството по несъстоятелност или по-късно, но преди да е изтекъл срокът за предлагане на план за оздравяване.

В случай, че наличното имущество на длъжника не е достатъчно за покриване на началните разноски, съдът определя сумата, която трябва да бъде предплатена в даден от него срок от кредитор, за да бъде открито производство по несъстоятелност. Кредиторът може да иска възобновяване на спряното, поради липса на достатъчно имущество или непредплащане на началните разноски, производство по несъстоятелност в срок от една година от вписването на решението за спиране.

Кредиторите имат право да обжалват актовете на съда, постановени в производството по несъстоятелност, както и действията и решенията на органите на управление, при наличие на предвидените в Търговския закон предпоставки.

В производството по несъстоятелност кредиторите - страни по делото се призовават на посочения от тях адрес в страната, а ако са променили адреса, без да уведомят за това съда по несъстоятелността, всички призовки и книга се прилагат към делото и се смятат за редовно връчени.

Кредитор със седалище в чужбина и без адрес в страната посочва съдебен адрес в страната, а ако такъв не е посочен, призовката се изпраща за обявяване в Търговския регистър. След откриването на производството по несъстоятелност за актове, за които Търговския закон не изисква обявяване в Търговския регистър или съобщаване по реда на Гражданския процесуален кодекс и които не подлежат на обжалване, кредиторите се считат уведомени с вписването на съобщение за съответния акт в книгата, която се води от съда. В случаите, в които Търговският закон предвижда призоваването да се извършва чрез обявяване в Търговския регистър, обявяването на поканата, съобщението или призовката трябва да се извърши най-късно 7 дни преди събранието, съответно заседанието.

В първото събрание на кредиторите участват кредиторите, включени в списъка на кредиторите по данни от търговските книги на длъжника, както и в извлеченията от търговските книги на длъжника, които временният синдик представя на първото събрание. Участието на кредиторите в първото събрание е лично или чрез представител с изрично писмено пълномощно. Когато кредиторът е физическо лице, пълномощното трябва да бъде с нотариална заверка на подписа. Решенията се вземат с обикновено мнозинство от размера на вземанията на кредиторите по списъка, като не се вземат предвид гласовете на: кредиторите, които са свързани лица с длъжника или са били свързани лица с длъжника през последните три години преди откриване на производството по несъстоятелност и кредиторите, които са придобили вземания от свързани лица с длъжника през последните три години преди откриване на производството по несъстоятелност. Първото събрание на кредиторите:

- изслушва доклада на временния синдик;
- избира постоянен синдик и предлага на съда назначаването му;
- избира комитет на кредиторите.

Не се провежда първо събрание на кредиторите, ако:

1. длъжникът преди подаване на молбата за откриване на производството по несъстоятелност не е заявил за обявяване годишните си финансови отчети в Търговския регистър за последните три години;

2. длъжникът не изпълни задълженията си за съдействие и не предостави на временния синдик търговските си книги или ако търговските му книги са водени явно нередовно.

В този случай назначеният от съда временен синдик изпълнява правомощията си до избирането на постоянен синдик от събранието на кредиторите след одобряване от съда на списъка на приетите от синдика вземания.

Събранието на кредиторите може да бъде свикано по искане на длъжника, синдика, комитета на кредиторите или кредиторите, притежаващи 1/5 от размера на приетите вземания. Събранието на кредиторите се провежда независимо от броя на присъстващите и се ръководи от съдията, който разглежда делото. При вземането на решение всеки кредитор има толкова гласа, каквато част представлява неговото вземане от размера на приетите вземания и вземанията с право на глас, предоставени от съда /на кредитор по възобновено съдебно или арбитражно производство по имуществени граждански или търговски дела срещу длъжника, ако в подкрепа на вземането му са представени убедителни писмени доказателства, на кредитор с неприето вземане, който е предявил установителен иск по чл. 694 от Търговския закон, както и на кредитор с прието вземане, срещу когото е предявен иск по чл. 694 от Търговския закон за установяване несъществуване на вземането му. Не се предоставя право на глас на кредитор с вземане, произтичащо от законна или договорна лихва върху необезпечено вземане, дължима след датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност; отпуснат на длъжника кредит от съдружник или акционер; безвъзмездна сделка; разноските на кредитора във връзка с неговото участие в производството по несъстоятелност, с изключение на предплатените разноси, когато имуществото на длъжника не е достатъчно за тяхното покриване/. Решенията се вземат с обикновено мнозинство, освен ако в Търговския закон е предвидено друго.

Събранието на кредиторите:

- изслушва доклад на синдика за дейността му;
- изслушва доклад на комитета на кредиторите;
- избира синдик, ако такъв не е избран;
- взема решение за освобождаването на синдика и замяната му;
- определя размера на текущото възнаграждение на синдика, неговото изменение, както и размера на окончателното възнаграждение;
- избира комитет на кредиторите, ако такъв не е избран, или извършва промяна в състава му;
- предлага на съда размера на издръжката на длъжника и на неговото семейство;
- определя реда и начина за осребряване имуществото на длъжника, метода и условията на оценка на имуществото, избора на оценители и определянето на възнаграждението им.

Когато събранието на кредиторите не може да вземе решение за избор на синдик, такъв се назначава от съда, а ако не може да вземе решение за начина и реда за осребряване имуществото на длъжника, решението се взема от синдика. Съдът освобождава синдика по искане на кредиторите, които притежават повече от половината от размера на вземанията. По всяко време по предложение на кредитор съдът може да освободи синдика, ако той не изпълнява задълженията си или с действията си застрашава интересите на кредитора или длъжника.

Събранието на кредиторите може да вземе решение за назначаване на надзорен орган за осъществяване на контрол върху дейността на длъжника за срока на действие на оздравителния план или за по-кратък срок, както и в случаите, в които това не е предвидено в плана за оздравяване на предприятието.

Съдът може да разреши на синдика да продаде, преди да е постановено осребряване, вещи, чиято стойност не покрива разходите по тяхното съхранение за периода до осребряването по общия ред, след съгласие на събранието на кредиторите. Друго имущество от масата на несъстоятелността може да бъде продавано след съгласие на събранието на кредиторите, ако това е необходимо за издръжката на производството по несъстоятелност и ако след приканване никой от кредиторите не предплати разноските.

По предложение на синдика и съобразно решението на събранието на кредиторите съдът по несъстоятелността разрешава продажбата да се извърши чрез пряко договаряне или чрез посредник, когато вещите и имуществените права като цяло, обособената част или отделната вещ или имуществено право са предложени за продажба, но такава не е извършена поради неявяване на купувач или ако купувачът се е отказал.

Решенията на събранието на кредиторите имат обвързващо действие за всички кредитори, включително за неприсъстващите. По искане на кредитор съдът по несъстоятелността може да отмени решение на събранието на кредиторите, ако то е незаконосъобразно или при съществено оцветяване на част от кредиторите.

Събранието на кредиторите може да избере комитет на кредиторите в състав не по-малко от трима и не повече от девет членове. В комитета на кредиторите задължително се включват лица, които представляват обезпечените и необезпечените кредитори, с изключение на тези по чл. 616, ал. 2 от Търговския закон /кредиторите, чиито вземания се удовлетворяват само след пълното удовлетворяване на останалите кредитори/.

Комитетът на кредиторите подпомага и контролира действията на синдика по управление на имуществото, проверява търговските книги и съдържанието на касата, може да направи предложение за освобождаване на синдика, да дава становища относно продължаване дейността на предприятието на длъжника, възнаграждението на временния и служебния синдик, действията по осребряването, отговорността на синдика и други случаи. Членовете на комитета на кредиторите имат право на възнаграждение, което се определя при избирането им и е за сметка на кредиторите.

Член на комитета на кредиторите не може да придобива по какъвто и да е начин пряко или чрез друго лице вещ или право от масата на несъстоятелността. Това ограничение се прилага и за съпруга на член на комитета на кредиторите, неговите роднини по права линия, по съребрена линия - до шеста степен, а по сватовство - до трета степен.

Спрените поради откриването на производството по несъстоятелност съдебни и арбитражни производства по имуществени граждански и търговски дела срещу длъжника се възобновяват и продължават с участието на: синдика и кредитора, ако вземането не е включено в списъка на приетите от синдика вземания или в одобрения от съда списък; респективно синдика, кредитора и лицето, подало възражение, ако вземането е включено в списъка на приетите от синдика вземания, но срещу него е направено възражение.

По искане на кредитор съдът по несъстоятелността може да допусне предписаните от закона мерки, които обезпечават наличното имущество на длъжника.

Кредиторът може да извърши прихващане със свое задължение към длъжника при предвидените в чл. 645 от Търговския закон предпоставки. При бездействие на синдикът кредиторът може да предяви иск по чл. 645, 646 и 647 от Търговския закон и по чл. 135 от Закона за задълженията и договорите, свързан с производството по несъстоятелност, както и обусловените от посочените иски осъдителни иски за попълване на масата на несъстоятелността. Когато искът е предявен от кредитор, друг кредитор няма право да предяви същия иск, но може да встъпи като съищец не по-късно от първото по делото заседание.

Кредиторът може да поиска от синдика да му представя дневника, отчета, както и отчет по конкретно поставените въпроси, ако те не са отразени в отчета, който води за съответния период. Кредиторът може да направи възражение срещу писмения отчет на синдика във връзка с прекратяване на дейността му в 7-дневен срок от представянето му.

Кредиторите могат да предявят писмено своите вземания пред съда по несъстоятелността. Те имат право да направят писмено възражение пред съда срещу прието или неприето от синдика вземане в 7-дневен срок от обявяването на списъка в Търговския регистър, както и да предявят установителен иск по реда на чл. 694 от Търговския закон в 14-дневен срок от обявяване в Търговския регистър на определението на съда за одобряване на списъка.

Кредиторите могат да предявят писмено своите вземания пред съда по несъстоятелността. Те имат право да направят писмено възражение пред съда срещу прието или неприето от синдика вземане в 7-дневен срок от обявяването на списъка в Търговския регистър, както и да предявят впоследствие иск за установяване съществуването на неприето вземане или несъществуването на прието вземане в 7-дневен срок от обявяване в Търговския регистър на определението на съда за одобряване на списъка.

Кредиторите, които притежават най-малко 1/3 от обезпечените вземания, както и кредиторите, които притежават най-малко 1/3 от необезпечените вземания, с изключение на кредиторите с вземания, произтичащи от законна или договорна лихва върху необезпечено вземане, дължима след датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност; отпуснат на длъжника кредит от съдружник или акционер; безвъзмездна сделка; разностите на кредитора във връзка с неговото участие в производството по несъстоятелност, освен за предплатените разноси, когато имуществото на длъжника не е достатъчно за тяхното покриване, имат право да предложат план за оздравяване.

Кредитор, чието вземане е прието или му е признато от съда право на глас, има право да предложи и да гласува /включително и неписъствено, чрез писмо с нотариална заверка на подписа/ план за оздравяване на предприятието на длъжника. Кредитор, включително и такъв с неприето вземане, за което е предявил установителен иск по чл. 694 от Търговския закон, може да депозира възражение срещу приетия план в 7-дневен срок от датата на гласуването.

Ако длъжникът не изпълнява задълженията си по плана, кредиторите, чиито вземания са преобразувани с плана и представляват не по-малко от 15 на сто от общия размер на вземанията могат да поискат възобновяване на производството по несъстоятелност.

Кредиторът може да направи пред съда писмено възражение срещу сметката за разпределение, както и впоследствие да обжалва определението на съда, с което сметката за разпределение е одобрена от съда.

Ако длъжникът не изпълнява задълженията си по сключеното с кредиторите извънсъдебно споразумение по чл. 740 от Търговския закон, кредиторите, чиито вземания представляват не по-малко от 15 на сто от общия размер на вземанията, могат да поискат възобновяване на производството по несъстоятелност.

Прекратеното производството по несъстоятелност се възобновява по писмена молба на длъжника или на кредитор с прието или установено по съдебен ред вземане, ако в едногодишен срок след прекратяването се освободят суми, заделени за оспорени вземания или се открие имущество, което не е било известно при прекратяване на производството по несъстоятелност.

В едномесечен срок от обявяването в Търговския регистър на молбата за възстановяване правата на длъжника всеки кредитор с прието или установено по съдебен ред вземане може да направи писмено възражение срещу нея.

По искане на кредитор български съд може да открие спомагателно производство по несъстоятелност за търговец, който е обявен в несъстоятелност от чуждестранен съд, ако той притежава значително имущество на територията на Република България. Кредитор, който е получил частично плащане по основното производство, участва в разпределението на имуществото по спомагателното производство, ако частта, която би получил, е по-голяма от съответната част, която получават останалите кредитори по спомагателното производство.

10 По какъв начин синдикът може да използва или да се разпорежда с активи от масата на несъстоятелността?

Синдикът има правомощие да издирва и уточнява имуществото на длъжника, да участва в производствата по делата на предприятието на длъжника и да завежда от негово име дела, при предвидените в закона условия да прави искания за прекратяване, разваляне или унищожаване на договори, по които е страна длъжникът, да събира паричните вземания на длъжника и да внася полученото в особена банкова сметка, с разрешение на съда да се разпорежда с паричните суми от банковите сметки на длъжника, когато това се налага във връзка с управлението на имуществото и неговото запазване, да осребрява имуществото от масата на несъстоятелността.

Вещите и имуществените права от масата на несъстоятелността се продават от синдика като цяло, на обособени части или на отделни имуществени права след разрешение на съда и съобразно взетото решение на събранията на кредиторите, а ако такова липсва – по решение на синдика, досежно реда и начина на осребряване, метода и условията на оценка на имуществото, извършени от избраните оценители.

Синдикът изготвя обявление за продажбата, в което посочва данни за длъжника, описание на имуществото, реда и начина на продажба, мястото и деня, в който ще се извърши продажбата, крайния срок за приемане на предложенията в рамките на деня и оценката на имуществото, което ще се продава. Синдикът поставя обявлението на видно място в сградата на общината по седалището на длъжника и в сградата по адреса на управление на длъжника в срок, не по-кратък от 14 дни преди посочения в обявлението ден, като съставя протокол за това и представя за публикуване обявлението за продажба в специален бюлетин на Министерството на икономиката в срок 14 дни преди посочения в обявлението ден за продажба.

Продажбата се извършва в канцеларията на синдика или по адреса на управление на длъжника в деня, посочен в обявлението. За участие в наддаването се внася задатък 10 на сто върху оценката. Всеки наддавач посочва предложената от него цена с цифри и думи и подава предложението си с квитанцията за внесения задатък в запечатан плик. Предложенията се подават в деня на продажбата до края на обявения срок при синдика, който ги отразява по реда на постъпването им във входящ регистър. Веднага след изтичането на срока синдикът обявява постъпилите наддавателни предложения в присъствието на явилите се наддавачи, за което съставя протокол. Наддавателни предложения от лица, които нямат право да наддават, както и предложения за цена под оценката, ако има такива, са недействителни. За купувач на имущественото право се счита този наддавач, който е предложил най-висока цена. Ако най-високата цена е предложена от повече от един наддавач, купувачът се определя от синдика чрез незабавен търг чрез явно наддаване в присъствието на явилите се наддавачи. Обявяването на купувача се извършва от синдика в протокола, който се подписва от него и от явилите се наддавачи. Купувачът трябва в срок от 7 дни от приключване на продажбата да внесе предложената от него цена, като приспадне внесения задатък. В случай, че за купувач бъде обявен кредитор с прието вземане или обезпечен кредитор, синдикът изготвя сметка за разпределение, в която посочва и каква част от дължимата цена купувачът трябва да внесе за изплащане на вземанията на другите кредитори и каква част се прихваща срещу вземането на кредитора. Тогава купувачът е длъжен в 7-дневен срок от влизане в сила на сметката за разпределение да внесе сумите, необходими за изплащане на вземанията на други кредитори, съобразно влязлата в сила сметка за разпределение, или сумата, с която цената надминава неговото вземане, когато няма други кредитори. Ако в горепосочения 7-дневен срок цената не бъде внесена, синдикът предлага имуществото на следващия по реда на предложените цени наддавач, ако не е изтеглил задатъка и ако този наддавач се съгласи, той се обявява за купувач и така при необходимост до изчерпване на всички наддавачи, предложили цена не по-ниска от оценката.

Ако не са се явили наддавачи или не са били направени валидни наддавателни предложения, или купувачът не е внесъл цената, се провежда нова продажба чрез търг с явно наддаване с начална цена 80 на сто от оценката и след ново обявяване. Наддаването при търга се извършва чрез вписване в наддавателен лист, като стъпката се определя от синдика и се съобщава в обявлението.

Когато лицето, обявено за купувач, внесе своевременно дължимата сума, съдът с постановление му възлага вещта или правото в деня, следващ деня на плащането, като постановлението за възлагане може да се обжалва пред апелативния съд от участвалите в търга и от длъжника. Ако постановлението за възлагане бъде отменено или ако продажбата бъде обявена за недействителна, новата продажба се извършва след ново обявяване.

Купувачът се въвежда във владение на имущественото право от синдика въз основа на влязлото в сила постановление за възлагане, както и на удостоверение за платените такси за прехвърляне на имота и за извършеното вписване на същото постановление. Рискът от погиване на имущественото право е за сметка на купувача, а разноските по опазването му до въведа във владение на купувача са за сметка на масата на несъстоятелността.

Когато изпълнението бъде насочено върху имуществено право, което е съсобствено, за дълг на някои от съсобствениците, имущественото право се описва изцяло, но се продава само идеалната част на длъжника. Имотът може да бъде продаден и изцяло, ако останалите съсобственици се съгласят с това писмено.

При продажбата на имущество, което е ипотекирано или заложено от длъжника за обезпечаване на чужд дълг или е придобито от длъжника, обременено с ипотека или залог, синдикът изпраща на обезпечения кредитор съобщение за насрочване на продажбата. За получените суми от продажбата на такова имущество се изготвя отделна сметка за разпределение, в която се посочват и сумите, дължими на обезпечения кредитор. Припадащата се по разпределението сума на обезпечения кредитор се запазва от синдика и му се предава след представяне на изпълнителен лист за вземането или удостоверяване, че обезпеченото вземане е прието в производството по несъстоятелност. Припадащата се по разпределението сума на кредитор, обезпечен с особен залог, се запазва от синдика и му се предава въз основа на представено удостоверение от регистъра за вписан особен залог и декларация с нотариална заверка на подписа за актуалния размер на обезпеченото вземане. По предложение на синдика и съобразно решението на събрания на кредиторите съдът по несъстоятелността разрешава продажбата да се извърши чрез пряко договаряне или чрез посредник, когато вещите и имуществените права като цяло, обособената част или отделната вещь или имуществено право са предложени за продажба, но такава не е извършена поради неявяване на купувач или ако купувачът се е отказал. Продажната цена може да бъде по-ниска от 80 на сто от оценката. Дялове, които са собственост на длъжника в други дружества, се продават, след като бъдат предложени за изкупуване на останалите съдружници и в срок от един месец предложението не бъде прието. В тези случаи срокът за плащане на цената е не повече от 60 дни от датата на избор на купувач, като договорът за продажба се сключва след пълното плащане на цената.

Когато към датата на решението на събрания на кредиторите за реда и начина на осребряване жилища, собственост на длъжника, са предоставени под наем на негови работници и служители към датата на това решение или на лица с вземания, произтичащи от трудови правоотношения с длъжника, синдикът е длъжен да предложи за продажба тези жилища на техните наематели, освен в случай на съдебен спор относно жилището. Синдикът отправя писмена покана до всяко лице, в която посочва конкретното жилище, неговата оценка, срок за плащане, който не може да бъде по-кратък от 30 дни и по-дълъг от 60 дни, както и банковата сметка за извършване на плащане на цената. Лицата имат право в 14-дневен срок от уведомяването да заявят писмено пред синдика желанието си да закупят жилището на цена, равна на изготвената оценка, и в посочения от синдика срок. При заплащане на цената работниците и служителите имат право да направят прихващания за вземания по задължения за неизплатени от длъжника трудови възнаграждения. Договорът за продажба се сключва в нотариална форма, като продавач по договора е синдикът. Разноските по продажбата са за сметка на продавача.

Заложена вещь, която се държи от кредитор или от трето лице, се изисква от синдика и се продава по реда на глава четиридесет и шеста от Търговския закон, освен ако със закон е предвидена продажбата ѝ от кредитора без съдебна намеса.

11 Как трябва да се предявят вземанията към масата на несъстоятелността на длъжника и как се третират вземания, които са възникнали след образуването на производството по несъстоятелност?

В производството по несъстоятелност могат да бъдат предявени следните вземания:

- вземания, обезпечени със залог или ипотека, или запор или възбрана, вписани по реда на Закона за особените залози;
- вземания, заради които се упражнява право на задържане;
- разноси по несъстоятелността /държавната такса за производството по несъстоятелност и останалите разноси, направени до влизане в сила на решението за откриване на производство по несъстоятелност; възнаграждението на синдика; дължимите на работниците и служителите суми, когато предприятието на длъжника не е прекратило дейността си; разходите за попълване, управление, оценяване и разпределение на масата; определената издръжка на длъжника и на неговото семейство/;
- вземания, произтичащи от трудови правоотношения, възникнали преди датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност;
- издръжка, дължима по закон от длъжника на трети лица;
- публичноправни вземания на държавата и общините, като данъци, мита, такси, задължителни осигурителни вноски и други, възникнали до датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност;
- вземания, възникнали след датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност и неплатени на падежа;
- останалите необезпечени вземания, възникнали преди датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност;
- законна или договорна лихва върху необезпечено вземане, дължима след датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност;
- отпуснат на длъжника кредит от съдружник или акционер;
- безвъзмездна сделка;
- разноските на кредиторите във връзка с тяхното участие в производството по несъстоятелност, с изключение на разноските по чл. 629б от Търговския закон /предплатената сума за началните разноси/.

Кредиторите, чиито вземания са възникнали след датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност, получават плащане на падежа, а когато не са получили плащане на падежа, те се удовлетворяват по реда на чл. 722, ал. 1 от Търговския закон.

12 Какви са правилата, уреждащи предявяването, установяването и приемането на вземанията?

Кредиторите следва да предявят писмено своите вземания пред съда по несъстоятелността в срок до един месец от вписване в Търговския регистър на решението за откриване на производството по несъстоятелност, като посочат основанията и размера на вземането, привилегиите и обезпеченията, съдебен адрес и представят писмени доказателства.

В 7-дневен срок от изтичането на едномесечния срок синдикът съставя:

- списък на приетите предявени вземания по реда на постъпването им с отбелязване на кредитора, размера и основанията на вземането, привилегиите и обезпеченията, както и датата на предявяването;

- списък на вземанията, които се вписват служебно от синдика в списъка на приетите вземания, а именно: вземанията на работници или служители, произтичащи от трудово правоотношение с длъжника и публичните вземания, установени с влязъл в сила акт;

- списък на неприетите предявени вземания.

Вземанията, които са предявени след едномесечния срок от вписването на решението в Търговския регистър, но не по-късно от два месеца от изтичането му, се вписват в списъка на предявените вземания и се приемат по предвидения от закона ред. След изтичането на този срок вземания, възникнали до датата на откриване на производството по несъстоятелност не могат да се предявяват.

При възобновяване на спряното производство по несъстоятелност срокът за предявяване на вземанията започва да тече от момента на вписването на решението по чл. 632, ал. 2 от Търговския закон /решението за възобновяване на спряното производство по несъстоятелност/.

Вземания, неплатени на падежа и възникнали след датата на откриване на производството по несъстоятелност до утвърждаване на оздравителен план, се предявяват по същия ред, като за тях синдикът съставя допълнителен списък.

Синдикът представя за обявяване в Търговския регистър списъците незабавно след съставянето им и ги оставя на разположение на кредиторите и на длъжника в канцеларията на съда.

Длъжникът, както и всеки кредитор, може да направи пред съда писмено възражение с копие до синдика срещу прието или неприето от синдика вземане в 7-дневен срок от обявяването на списъка в Търговския регистър. Не може да се оспорва вземане, което е установено с влязло в сила съдебно решение, постановено след датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност, в което синдикът е участвал. Когато по списъците не са постъпили възражения, съдът одобрява списъка на приетите и служебно вписаните вземания в закрито заседание незабавно след изтичането на седемдневния срок. В случай, че са постъпили възражения срещу списъците съдът ги разглежда в открито заседание с призоваване на синдика, длъжника, кредитора, чието включване или невключване на вземане в списъка се оспорва и направилия възражението кредитор, като по възможност всички възражения се разглеждат в едно съдебно заседание. Ако намери възраженията за основателни, съдът одобрява списъка, след като направи съответната промяна, в противен случай съдът оставя възраженията без уважение в 14-дневен срок от заседанието. Определението на съда за одобряване на списъка се обявява в Търговския регистър и не подлежи на обжалване. Кредитор, който е предявил вземането си след едномесечния срок от вписването на решението в Търговския регистър, но не по-късно от два месеца от изтичането му, не може да оспорва прието вече вземане или извършено разпределение и се удовлетворява от остатъка, ако е извършено разпределение на осребреното имущество.

Одобреният от съда списък се допълва с последващите допълнително предявени и приети по предвидения от закона ред вземания.

Кредитор или длъжникът, ако е направил възражение срещу изготвения от синдика списък, което не е било уважено, както и кредитор, чието вземане е изключено от списъка на приетите вземания, респективно кредитор и длъжникът за вземане, включено в списъка на приетите вземания при уважаване на направено възражение, могат да предявят иск по чл. 694 от Търговския закон за установяване съществуването на неприето вземане или несъществуването на прието вземане в 7-дневен срок от момента на обявяване в Търговския регистър на определението на съда за одобряване на списъка на приетите вземания. Влязлото в сила съдебно решение има установително действие в отношенията на длъжника, синдика и всички кредитори в производството по несъстоятелност.

В производството по несъстоятелност за прието се смята вземане, което е включено в одобрения от съда списък на приетите вземания, с изключение на вземане, за което е предявен установителен иск по чл. 694 от Търговския закон.

13 Какви са правилата, уреждащи разпределянето на приходите? Как се образува редът на вземанията и на правата на кредиторите?

Търговският закон предвижда, че разпределянето се извършва, когато в масата на несъстоятелността се наберат достатъчно парични средства. Синдикът изготвя сметка за разпределение на наличните суми между кредиторите, съобразно реда, привилегиите и обезпеченията. Сметката за разпределение е частична, докато не бъдат изплатени изцяло задълженията или не бъде осребрена цялата маса на несъстоятелността, с изключение на непродаваемите вещи. Сметката за разпределение се поставя в продължение на 14 дни на определено за целта видно и общодостъпно място в съда. Синдикът обявява сметката за разпределение в Търговския регистър. В горепосочения срок длъжникът, комитетът на кредиторите и всеки кредитор могат да направят пред съда писмено възражение срещу сметката за разпределение. Съдът одобрява сметката за разпределение, след като направи съответната промяна, когато служебно или при възражение е констатирал незаконосъобразност. Определението за одобряване на сметката за разпределение и постъпилиите срещу него жалби се обявяват в Търговския регистър, с което кредиторите и длъжникът се смятат уведомени. Определението за одобряване на сметката за разпределение може да се обжалва от длъжника, от комитета на кредиторите или от кредитор, който е подал възражение, както и от кредитор, който не е подал възражение, когато с определението за одобряване съдът е отменил или изменил сметката за разпределение. Одобрената сметка за разпределение се изпълнява от синдика. Редът, в който се изплащат вземанията при извършване на разпределение на осребреното имущество, е посочен в чл. 722 от Търговския закон и е както следва:

1. вземания, обезпечени със залог или ипотека, или запор или възбрана, вписани по реда на Закона за особените залози - от получената сума при реализацията на обезпечението;
2. вземания, заради които се упражнява право на задържане - от стойността на задържания имот;
3. разноски по несъстоятелността /държавната такса за производството по несъстоятелност и останалите разноски, направени до влизане в сила на решението за откриване на производство по несъстоятелност; възнаграждението на синдика; дължимите на работниците и служителите суми, когато предприятието на длъжника не е прекратило дейността си; разходите за попълване, управление, оценяване и разпределение на масата; определената издръжка на длъжника и на неговото семейство/;
4. вземания, произтичащи от трудови правоотношения, възникнали преди датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност;
5. издръжка, дължима по закон от длъжника на трети лица;
6. публичноправни вземания на държавата и общините, като данъци, мита, такси, задължителни осигурителни вноски и други, възникнали до датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност;
7. вземания, възникнали след датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност и неплатени на падежа;
8. останалите необезпечени вземания, възникнали преди датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност;
9. законна или договорна лихва върху необезпечено вземане, дължима след датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност;
10. отпуснат на длъжника кредит от съдружник или акционер;
11. безвъзмездна сделка;
12. разноските на кредиторите във връзка с тяхното участие в производството по несъстоятелност, с изключение на разноските по чл. 629б от Търговския закон /предплатената сума за началните разноски/.

Когато паричните средства не са достатъчни, за да се удовлетворят изцяло вземанията по т. 3 - 12, те се разпределят между кредиторите от реда по съразмерност. Когато са предявени и приети няколко вземания на държавата от един ред, сумата се изплаща на съответния ред от сметката за разпределение общо и след получаването се разпределя от Националната агенция за приходите по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс. Националната агенция за приходите незабавно уведомява съда по несъстоятелността и синдика за извършеното разпределение.

Вземане, произтичащо от законна или договорна лихва върху необезпечено вземане, дължимата след датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност; отпуснат на длъжника кредит от съдружник или акционер; безвъзмездна сделка, както и разноските на кредиторите във връзка с тяхното участие в производството по несъстоятелност, с изключение на разноските по чл. 629б от Търговския закон /предплатената сума за началните разноски/, се удовлетворява само след пълно удовлетворяване на останалите кредитори. Кредитор, който е предявил вземането си след извършено разпределение, се включва в следващите разпределения без право на изравняване съобразно с вече платеното.

Кредиторите, чиито вземания са обезпечени, запазват своите обезпечения в производството по несъстоятелност. Техните вземания се удовлетворяват първи по ред, но тази привилегия важи само за сумите, получени при реализация на обезпечението. Когато продажната цена на заложената или ипотekiрана вещь не покрива изцяло вземането заедно с натрупаната лихва, за остатъка кредиторът участва в разпределението заедно с кредиторите с необезпечени вземания. В случай, че продажната цена на заложената или ипотekiрана вещь превишава обезпеченото вземане с натрупаната лихва, остатъкът от нея се включва в масата на несъстоятелността. Тази уредба се прилага и при удовлетворяване вземане на кредитор с право на задържане.

Кредитор, който е получил частично плащане по основното производство, по което търговец е обявен в несъстоятелност от чуждестранен съд, участва в разпределението на имуществото по спомагателното производство по несъстоятелност, образувано пред български съд в случай, че търговецът притежава значително имущество на територията на Република България, ако частта, която би получил, е по-голяма от съответната част, която получават останалите кредитори по спомагателното производство. След приключване на разпределението по спомагателното производство остатъкът от имуществото се прехвърля към имуществото по основното производство.

Ако има вземане под отлагателно условие, то се включва в първоначалното разпределение като оспорено вземане и за него се заделя съответната сума от разпределението. При окончателното разпределение това вземане се изключва, ако до този момент условието не се е сбъднало. Вземане под прекратително условие обаче се включва в разпределението като безусловно.

В сметката за разпределение също така се заделя съответната сума и за оспорено по съдебен ред вземане. В случай, че е оспорено само обезпечението или привилегията, вземането се включва като необезпечено до разрешаване на спора, като в сметката за разпределение се заделя сумата, която кредиторът би получил за обезпечено вземане. В плана за оздравяване, съответно при разпределение на осребреното имущество, задължително се заделят резерви за неприето вземане - предмет на установителен иск по чл. 694 от Търговския закон.

По разпореждане на съда синдикът депозира в банка сумите, които са заделени при окончателното разпределение за неполучените или оспорени вземания. След пълното плащане на задълженията остатъкът от масата на несъстоятелността, в случай, че е налице такъв, се предоставя на длъжника.

14 Какви са условията за и действието на приключването на производството по несъстоятелност (по-специално при сключването на предпазен конкордат)?

Съдът постановява решение за прекратяване на производството по несъстоятелност в следните хипотези:

- ако в едногодишен срок от вписване на решението по чл. 632, ал. 1 от Търговския закон /за спиране на производството по несъстоятелност, поради недостатъчност на имуществото за покриване на разноските на производството и непредплащането им/, не е поискано възобновяване на производството;

- поради изчерпване на масата по несъстоятелността,

- при изплащане на всички задължения,

- при утвърждаване на оздравителен план,

- при сключване на договор между длъжника и всички кредитори с приети вземания, ако договорът отговаря на изискванията на закона и няма предявени иски по чл. 694 от Търговския закон за установяване на несъществуването на неприето вземане.

В първите три хипотези с решението за прекратяване на производството по несъстоятелност съдът постановява и заличаване на търговеца, освен ако са удовлетворени всички кредитори и е останало имущество, като решението подлежи на обжалване в 7-дневен срок от вписването му в Търговския регистър.

Производството по несъстоятелност не се прекратява, когато за обезпечаване на задълженията на длъжника са учредени обезпечения от трети лица и изпълнението срещу обезпеченията не е приключило или длъжникът е страна по висящо съдебно производство.

Самостоятелни производства за реорганизиране с цел оздравяване предприятието на длъжника не са предвидени извън производството по несъстоятелност.

Оздравителното производство е отделна самостоятелна факултативна фаза. За да се развие това производство, е необходимо с писмена молба до съда да бъде предложен оздравителен план от някой от следните лица: длъжникът; синдикът; кредиторите, които притежават най – малко 1/3 от обезпечените вземания; кредиторите, които притежават най – малко 1/3 от необезпечените вземания; съдружниците, съответно акционерите, които притежават най - малко 1/3 от капитала на дружеството – длъжник; неограничено отговорен съдружник или двадесет на сто от общия брой на работниците и служителите на длъжника.

Оздравителен план /един или повече/ може да бъде предложен от момента на подаване на молбата за откриване на производство по несъстоятелност до изтичането на едномесечен срок от обявяването в Търговския регистър на определението на съда, с което се одобрява списъка на приетите вземания. Разходите по изготвянето на план, който е предложен от длъжника или от синдика, са за сметка на масата на несъстоятелността, а в останалите случаи те са за сметка на предложителя.

Оздравителният план трябва да включва определеното от закона задължително съдържание /чл. 700, ал. 1 от Търговския закон – степента на удовлетворяване на вземанията, включени в одобрените от съда списъци към момента на внасяне на плана, начина и времето за плащане на кредиторите от всеки клас, както и гаранции за изпълнение на оспорените неприети вземания - предмет на висящи съдебни производства към датата на предлагането на плана; условията, при които съдружниците в събирателно или командитно дружество се освобождават напълно или частично от поетите задължения; степента на удовлетворяване, което получава всеки клас кредитори в сравнение с това, което би получил при разпределение на имуществото по предвидения от закона ред; гаранциите, които се дават на всеки клас кредитори във връзка с изпълнението на плана; управленските, организационните, правните, финансовите, техническите и другите действия за осъществяването на плана; влиянието на плана върху заетостта на работниците и служителите на длъжника/, но наред с това може да включва и допълнителни предложения за действия или сделки, които са в състояние да оздравят предприятието, като продажба на цялото предприятие или на обособена част от него, начинът и условията на продажба, купувачът, превръщане на вземане в дял от капитала, новиране на задължение или извършването на други действия и

сделки /с плана не се предвижда продажба на имущество на В и К оператор, необходимо за осъществяване на основния му предмет на дейност до определянето на нов В и К оператор на съответната обособена територия/, назначаване на надзорен орган за осъществяване на контрол върху дейността на длъжника за срока на действие на оздравителния план или за по-кратък срок, отсрочване или разсрочване на плащанията, частично или цялостно опрощаване на задълженията, реорганизация на предприятието, или извършването на други действия и сделки.

Ако планът отговаря на изисквания на закона /чл. 700, ал. 1 от Търговския закон/, съдът постановява определение, с което го допуска до разглеждане от събранието на кредиторите, като обявява в Търговския регистър съобщение за датата на провеждане събранието на кредиторите. При необходимост изпраща съобщение на предложителя да отстрани допуснатите нередовности. Определението за недопускане на плана подлежи на обжалване в 7-дневен срок.

Право да гласува по плана има само кредитор, чието вземане е прието или му е признато от съда право на глас. Кредиторите гласуват отделно в определени от закона класове, като могат да гласуват и без да присъстват на събранието, чрез писмо с нотариална заверка на подписа. Планът се приема от всеки клас с обикновено мнозинство от размера на вземанията от класа. Възражение срещу приетия план може да бъде направено пред съда по несъстоятелността в 7-дневен срок от датата на гласуването. Възражение може да подаде и кредитор с неприето вземане, за което е предявил установителен иск по чл. 694 от Търговския закон. План, против който са гласували кредитори с повече от половината от приетите вземания независимо от класовете, в които се разпределят, не се счита за приет. Приемането на плана се обявява в Търговския регистър.

Съдът утвърждава приетия план при наличие на предпоставките, предвидени в чл. 705, ал. 1 от Търговския закон - ако са спазени изискванията на закона за приемането на плана от отделните класове кредитори; планът е приет с мнозинство на кредитори с повече от половината от приетите вземания, включени в одобрените от съда списъци; планът предвижда непълно плащане, поне един клас от кредиторите, които са го приели, трябва да получава непълно плащане; всички кредитори от класа са поставени при равни условия, освен ако ощетените кредитори дадат писмено съгласие; на несъгласен кредитор и несъгласен длъжник планът осигурява получаване на плащане, каквото би получил при разпределение на имуществото по предвидения от закона ред; никой кредитор не получава повече от дължимото по приетото му вземане; не се предвижда получаване на доход от съдружник или акционер до окончателното изплащане на задълженията към класа кредитори, чиито интереси са засегнати от плана; не се предвижда издръжка на едноличен търговец, неограничено отговорен съдружник и на семействата им, по-голяма от определената от съда до окончателното изпълнение на задълженията към класа кредитори, чиито интереси са засегнати от плана. Ако събранието на кредиторите е приело няколко плана и всички планове отговарят на изискванията на закона, съдът утвърждава този план, за който са гласували кредиторите с повече от половината от общия размер на приетите вземания.

Планът за оздравяване може да бъде предявен в спомагателното производство по несъстоятелност, образувано пред български съд в случай, че търговецът притежава значително имущество на територията на Република България, само със съгласието на синдика по основното производство по несъстоятелност, по което търговец е обявен в несъстоятелност от чуждестранен съд.

С решението за утвърждаване на плана съдът прекратява производството по несъстоятелност и назначава надзорния орган, предложен в плана или избран от събранието на кредиторите. Решението за утвърждаване на плана и решението, с което се отказва да се утвърди приет от събранието на кредиторите план за оздравяване на предприятието на длъжника подлежат на обжалване в 7-дневен срок от вписването им в Търговския регистър.

Утвърденият от съда план е задължителен за длъжника и кредиторите, чиито вземания са възникнали преди датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност. Всеки кредитор може да поиска издаване на изпълнителен лист по реда на чл. 405 от Гражданския процесуален кодекс за изпълнение на преобразуваното вземане независимо от неговия размер.

Ако длъжникът не изпълнява задълженията си по плана, кредиторите, чиито вземания са преобразувани с плана и представляват не по-малко от 15 на сто от общия размер на вземанията, или назначеният от съда надзорен орган, могат да поискат възобновяване на производството по несъстоятелност, без да се доказва нова неплатежоспособност, съответно свръхзадълженост, като преобразуващото действие на плана по отношение на правата на кредиторите и обезпеченията се запазва. Във възобновеното производство по несъстоятелност не се провежда оздравително производство.

Срокът за сключване на договор за продажба на цялото предприятие, на обособена част от него, съобразно утвърдения план за оздравяване, е едномесечен от влизането в сила на решението за утвърждаване на плана. Ако в този срок не се сключи договор за продажба, съобразно проекта към утвърдения план за оздравяване, всяка от страните може в едномесечен срок от изтичането на срока за сключване на договора за продажба да поиска от съда да обяви договора за сключен. В случай, че никоя от страните не поиска обявяване на договора за сключен и ако има направено искане от кредитор, съдът възобновява производството и обявява длъжника в несъстоятелност.

Освен приемането на оздравителен план, Търговският закон допуска още една възможност за постигане на споразумение между длъжника и кредиторите. Във всяко положение на производството по несъстоятелност длъжникът самостоятелно, без да бъде представяван от синдика, може да сключи с всички кредитори с приети вземания писмен договор за уреждане плащането на паричните задължения. Ако сключеният договор отговаря на изискванията на закона, съдът с решение прекратява производството по несъстоятелност, при условие че няма предявени иски по чл. 694, ал. 1 от Търговския закон за установяване на несъществуването на прието вземане. Решението подлежи на обжалване в 7-дневен срок от вписването му в Търговския регистър.

15 Какви са правата на кредиторите след приключване на производството по несъстоятелност?

Заклучителното събрание на кредиторите взема решение относно непродаваемите вещи от масата на несъстоятелността, като може да вземе решение да бъдат предоставени на длъжника вещи с незначителна стойност или вземания, чието събиране би било значително затруднено. По разпореждане на съда синдикът депозира в банка сумите, които са заделени при окончателното разпределение за неполучените или оспорени вземания.

С прекратяване на производството по несъстоятелност се прекратява действието на общата възбрана, която се заличава служебно от момента на вписване на решението за прекратяване на производството по несъстоятелност.

Непредявените в производството по несъстоятелност вземания и неупражнените права се погасяват. Неудовлетворените в производството по несъстоятелност вземания се погасяват, освен в случаите при възобновяване на прекратеното производство по реда на чл. 744, ал. 1 от Търговския закон /когато в срок от една година след прекратяване на производството се освободят суми, заделени за оспорени вземания или се открие имущество, което не е било известно при прекратяването на производството по несъстоятелност/.

В случай, че длъжникът е сключил с всички кредитори с приети вземания договор за уреждане плащането на паричните задължения и производството по несъстоятелност е прекратено, за правата на кредиторите се прилага гражданското законодателство, доколкото в договора или в Търговския закон не е предвидено друго. Ако длъжникът не изпълнява задълженията си по договора, кредиторите, чиито вземания представляват не по-малко от 15 на сто от общия размер на вземанията, могат да поискат възобновяване на производството по несъстоятелност, без да доказват нова неплатежоспособност, съответно свръхзадълженост.

При прекратяване на производството по несъстоятелност поради утвърждаване на плана за оздравяване, за вземанията, които са възникнали преди датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност, започва да тече нова давност по чл. 110 от Закона за задълженията и договорите от деня на влизане в сила на решението за утвърждаване на плана за оздравяване, когато тези вземания подлежат на незабавно удовлетворяване, а ако с плана изпълнението им е отсрочено или разсрочено - от настъпване на изискуемостта. Според чл. 110 от Закона за задълженията и договорите с изтичане на петгодишна давност се погасяват всички вземания, за които законът не предвижда друг срок. В случай, че бъде поискано възобновяване на производството по несъстоятелност, давност не тече за приетите вземания, докато трае производството по възобновяване. На основание утвърдения от съда план за оздравяване кредиторът може да поиска издаване на изпълнителен лист за изпълнение на преобразуваното вземане независимо от неговия размер.

16 Кой поема разходите и съдебните разноски в производството по несъстоятелност?

Според българското законодателство разноските по несъстоятелността са следните:

- държавната такса за производството по несъстоятелност и останалите разноски, направени до влизане в сила на решението за откриване на производство по несъстоятелност;
- възнаграждението на синдика;
- дължимите на работниците и служителите суми, когато предприятието на длъжника не е прекратило дейността си;
- разходите за попълване, управление, оценяване и разпределение на масата;
- определената издръжка на длъжника и на неговото семейство.

По подадена от длъжника молба за откриване на производство по несъстоятелност не се събира предварително държавна такса. Тя се събира от масата на несъстоятелността при разпределението на имуществото. Когато молбата за откриване на производство по несъстоятелност е подадена от кредитор, както и при присъединяване на кредитор, държавната такса се събира от кредитора, съответно от присъединилия се кредитор.

За да бъде открито производство по несъстоятелност, когато наличното имущество на длъжника не е достатъчно за покриване на началните разноски или ако в хода на производството по несъстоятелност се установи, че наличното имущество на длъжника не е достатъчно за покриване на разноските по производството по несъстоятелност, съдът определя сумата, която трябва да бъде предплатена в даден от него срок от страна на длъжника или на негов кредитор. Началните разноски се определят от съда в зависимост от текущото възнаграждение на временния синдик и очакваните разноски по несъстоятелността. Когато длъжникът е персонален дружество, съдът се произнася относно предплащането след като вземе предвид и имуществото на неограничено отговорните съдружници.

След откриването на производството по несъстоятелност разноските се събират от масата на несъстоятелността, като за целта съдът може да разреши синдикът да извърши разпореждане.

По дело, което се води за попълване масата на несъстоятелността държавната такса не се внася предварително. Не се събира държавна такса при вписване в Търговския регистър на обстоятелства по несъстоятелността въз основа на актове на съда, както и при вписване и заличаване на възбрана, респективно обща възбрана.

В производствата по предявени отменителни искове по чл. 645, чл. 646 и чл. 647 от Търговския закон и по чл. 135 от Закона за задълженията и договорите държавни такси за всички инстанции не се внасят предварително. Ако искът бъде уважен, дължимите държавни такси се събират от осъдената страна, а ако искът бъде отхвърлен, държавните такси се събират от масата на несъстоятелността. Ако отменителният иск е предявен от синдика и е отхвърлен, разноските по делото, които третите лица са направили, се събират от масата на несъстоятелността.

Не се внася предварително държавна такса и по предявен от кредитор или длъжник установителен иск по чл. 694 от Търговския закон. Ако искът бъде отхвърлен, разноските са за сметка на ищеца.

Вземането на кредитор, което е предявено след предвидения в закона срок, но не по-късно от два месеца от изтичането му, се вписва в списъка на предявените вземания и се приема по предвидения от закона ред, като допълнително направените разноски по приемането му са за сметка на кредитора, предявил това вземане.

Разходите по изготвянето на план, който е предложен от длъжника или от синдика, са за сметка на масата на несъстоятелността, а в останалите случаи те са за сметка на предложителя. Ако в утвърдения от съда план за оздравяване не е уговорено друго, съдът с решението си осъжда длъжника да плати дължимата държавна такса и направените разноски.

Разноските по опазване на имуществото, предмет на осребряване, направени до въведа във владение на купувача, са за сметка на масата на несъстоятелността. Разноските по продажбата на жилища, които са собственост на длъжника и са предоставени под наем на негови работници и служители, са за сметка на продавача.

При разпределение на осребреното имущество вземанията за разноски по несъстоятелността се изплащат след обезпечените вземания и след вземанията, заради които се упражнява право на задържане.

17 Какви са правилата относно нищожността, унищожаемостта или относителната недействителност на правните актове, които са във вреда на кредиторите на несъстоятелността?

Търговският закон предвижда ред за защита на кредиторите на несъстоятелността срещу извършени от длъжника фактически действия и сключени от него сделки, които имат за цел намаляване масата на несъстоятелността и увреждане интересите на кредиторите. В този смисъл законът установява т. нар. подозрителен период, като въвежда необоримата презумпция, че е налице увреждане на кредиторите, ако определени по вид действия или сделки са извършени през този период. В зависимост от вида на сделката, която законът визира като увреждаща, подозрителният период има различна продължителност. За някои видове сделки и действия подозрителният период започва от началната дата на неплатежоспособността, съответно свърхзадължеността, но не по-рано от една година преди датата на подаване на молбата за откриване на производството по несъстоятелност и приключва с решението за откриване на производството по несъстоятелност, а за други обхваща три, две или една година преди датата на подаване на молбата за откриване на производството по несъстоятелност, както и периода между датата на подаване на молбата за откриване на производството по несъстоятелност и решението за откриване на производството по несъстоятелност. Също така за увреждащи се приемат и определени действия и сделки, които са извършени след датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност, не по установения ред, т.е. без предварителното съгласие на синдика.

Видовете действия и сделки, които Търговският закон определя като увреждащи, са изчерпателно установени, като са разделени на две категории: нищожни и недействителни по отношение на кредиторите на несъстоятелността.

Нищожните сделки са уредени в чл. 646, ал. 1 от Търговския закон. Нищожно по отношение на кредиторите на несъстоятелността е направеното след датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност не по установения в производството ред:

1. изпълнение на задължение, което е възникнало преди датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност;
2. учредяване на залог или ипотека върху право или вещ от масата на несъстоятелността;
3. сделка с право или вещ от масата на несъстоятелността.

Другият вид увреждащи сделки и действия, които могат да бъдат обявени за относително недействителни са посочени в разпоредбите на чл. 645, ал. 3, чл. 646, ал. 2 и чл. 647 от Търговския закон, както и чл. 135 от Закона за задълженията и договорите. За да бъдат непротивопоставими на кредиторите на несъстоятелността, те трябва да бъдат обявени за недействителни с влязло в сила съдебно решение.

Съгласно чл. 646, ал. 2 от Търговския закон, могат да бъдат обявени за недействителни по отношение на кредиторите на несъстоятелността следните действия или сделки, извършени от длъжника след началната дата на неплатежоспособността, съответно свръхзадължеността, в посочените срокове, а именно:

1. изпълнение на неизискуемо парично задължение, независимо от начина на изпълнението, извършено в едногодишен срок преди подаването на молбата за откриване на производството по несъстоятелност;
2. учредяване на ипотека или залог за обезпечаване на необезпечено от длъжника дотогава вземане срещу него, извършено в едногодишен срок преди подаването на молбата за откриване на производството по несъстоятелност;
3. погасяване на изискуемо парично задължение на длъжника, независимо от начина на изпълнението, извършено в шестмесечен срок преди подаването на молбата за откриване на производството по несъстоятелност.

Ако кредиторът е знаел, че длъжникът е неплатежоспособен или свръхзадължен, срокът по първите две хипотези е две години, а срокът по третата хипотеза е една година. Знанието се предполага, когато длъжникът и кредиторът са свързани лица или кредиторът е знаел или е бил в състояние да узнае обстоятелства, въз основа на които може да се направи обосновано предположение за наличието на неплатежоспособност или свръхзадълженост.

Първата и третата хипотеза са изключени от уредбата на относителната недействителност, ако изпълнението е в кръга на обичайната дейност на длъжника и когато:

- е извършено съобразно уговореното между страните едновременно с предоставянето на равностойна стока или услуга в полза на длъжника или до 30 дни след падежа на паричното задължение, или

- след извършването на плащането кредиторът реално е предоставил на длъжника равностойна стока или услуга.

Втората хипотеза е изключена от уредбата на относителната недействителност, когато залогът или ипотеката са учредени:

- преди или едновременно с предоставянето на кредит на длъжника;

- да заместват друго вещно обезпечение, което не може да бъде обявено за недействително според правилата на раздел I от Глава 41 на Търговския закон;

- за обезпечаване на кредит, предоставен за придобиване на предмета на залога или ипотеката.

Недействителността по чл. 646, ал. 2 от Търговския закон не засяга правата, придобити възмездно от трети добросъвестни лица преди вписването на исковата молба, с която е предявен отменителният иск. Недобросъвестността се предполага до доказване на противното, ако третото лице е свързано лице с длъжника или с лицето, с което длъжникът е договарял.

Не може да бъде обявено за недействително по отношение на кредиторите на несъстоятелността по горепосочения ред извършеното от длъжника изпълнение на публични вземания или на частни държавни вземания, чието принудително събиране се извършва по реда на публичните.

Съгласно разпоредбата на чл. 647, ал. 1 от Търговския закон, могат да бъдат обявени за недействителни по отношение кредиторите на несъстоятелността следните действия и сделки, ако са извършени от длъжника в посочените срокове, а именно:

1. безвъзмездна сделка, с изключение на обичайното дарение, по която страна е свързано лице с длъжника, извършена в тригодишен срок преди подаването на молбата за откриване на производството по несъстоятелност;
2. безвъзмездна сделка, извършена в двугодишен срок преди подаване на молбата за откриване на производството по несъстоятелност;
3. възмездна сделка, при която даденото значително надхвърля по стойност полученото, извършена в двугодишен срок преди подаване на молбата за откриване на производството по несъстоятелност, но не по - рано от датата на неплатежоспособността, съответно свръхзадължеността;
4. учредяване на ипотека, залог или лично обезпечение за чужди задължения, което е извършено в едногодишен срок преди подаване на молбата за откриване на производството по несъстоятелност, но не по - рано от датата на неплатежоспособността, съответно свръхзадължеността;
5. учредяване на ипотека, залог или лично обезпечение за чужди задължения в полза на кредитор, който е свързано лице с длъжника, което е извършено в двугодишен срок преди подаване на молбата за откриване на производството по несъстоятелност;
6. сделка, която уврежда кредиторите, по която страна е свързано лице с длъжника и която извършена в двугодишен срок преди подаване на молбата за откриване на производството по несъстоятелност.

Разпоредбата на чл. 647, ал. 1 от Търговския закон се прилага и за действия и сделки, извършени от длъжника в периода между подаване на молбата за откриване на производството по несъстоятелност и датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност.

Недействителността не засяга правата, които трети добросъвестни лица са придобили възмездно преди вписването на исковата молба.

Може да бъде обявено за недействително по отношение кредиторите на несъстоятелността и прихващане, извършено от кредитор, който е придобил вземането и задължението си към длъжника преди датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност, но към момента на придобиване на вземането или задължението е знаел, че е настъпила неплатежоспособност, съответно свръхзадълженост или че е поискано откриване на производство по несъстоятелност.

Недействително по отношение на кредиторите на несъстоятелността, освен за частта, която кредиторът би получил при разпределението на осребреното имущество, е и прихващането, извършено от длъжника след началната дата на неплатежоспособността, съответно свръхзадължеността, но не по - рано от една година преди подаването на молбата за откриване на производство по несъстоятелност, независимо от това, кога са възникнали двете насрещни задължения.

Разпоредбата на чл. 135 от Закона за задълженията и договорите урежда исковете, които синдикът или кредиторът може да предяви за обявяване за относително недействителни действията, с които длъжникът го уврежда, ако длъжникът при извършването им е знаел за увреждането. Когато действието е възмездно, лицето, с което длъжникът е договарял, трябва също да е знаело за увреждането. Недействителността не засяга правата, които трети добросъвестни лица са придобили възмездно преди вписване на исковата молба за обявяване на недействителността.

Знанието се предполага до доказване на противното, ако третото лице е съпруг, низходящ, възходящ, брат или сестра на длъжника. В случай, че действието е извършено преди възникване на вземането, то е недействително само, ако е било предназначено от длъжника и лицето, с което той е договарял, да увреди кредитора.

Исковите за обявяване на сделка или действие за нищожни или недействителни по отношение на кредиторите на несъстоятелността, както и обусловените осъдителни иски за попълване на масата на несъстоятелността могат да бъдат предявени от синдика, а при негово бездействие – от всеки кредитор на несъстоятелността. Когато искът е предявен от кредитор, съдът служебно конституира синдика като съищец. При предявен от кредитор иск друг кредитор няма право да предяви същия иск, но може да встъпи като съищец не по-късно от първото по делото заседание.

Влязлото в сила решение има действие за длъжника, синдика и всички кредитори.

При сделка, която е обявена за нищожна или недействителна по отношение на кредиторите на несъстоятелността, даденото от третото лице се връща, а ако то не се намира в масата на несъстоятелността или се дължат пари, третото лице става кредитор.

Отменителен иск, който е предявен от синдика по основно производство по несъстоятелност, по което търговец е обявен в несъстоятелност от чуждестранен съд, или по спомагателно производство по несъстоятелност, образувано пред български съд, ако търговецът притежава значително имущество на територията на Република България, се смята предявен и за двете производства.

Последна актуализация: 18/02/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.